

Univerzita Karlova  
Fakulta humanitních studií  
Studium humanitní vzdělanosti

Mluvené slovo a audioknihy v průběhu času  
Nicola Rádlová

Bakalářská práce

2021

vedoucí práce: Mgr. Irena Řehořová, Ph.D.

## **Čestné prohlášení**

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. 5. 2021

## **Abstrakt:**

Tématem bakalářské práce je mluvené slovo a audioknihy v průběhu času. Cílem práce je přiblížit fenomén audioknihy z různých úhlů pohledu. Práci lze rozdělit do tří hlavních částí. První část je zaměřena na stručný historický nástin, věnuje se historii vzniku audioknih a historii mluveného slova v českém prostředí. Ve druhé části je zmapován domácí audioknižní trh se zaměřením na významná nakladatelství, která se u nás věnují produkci audioknih. Pozornost je dále zaměřena na proces tvorby audioknih a způsob jejich distribuce. Závěrečná část je pak věnována zhodnocení výhod a možností využití audioknih a výhledu tohoto dynamicky se rozvíjejícího odvětví.

**Klíčová slova:** Mluvené slovo, audiokniha, médium, posluchači

**Abstract:**

The topic of the bachelor thesis is the spoken word and the audiobooks through time. The aim of my thesis is exploring this phenomenon from different point of view. The thesis is divided into three main parts. The first part is focused on a brief historical outline, it deals with the history of the audiobooks and of the spoken word in the Czech Republic. The second part maps the audiobook domestic market with focus on major publishers that are engaged in the production of audiobooks. Attention is also focused on the process of audiobooks creation and distribution. The last part is devoted to the evaluation of the advantages and possibilities of using the audiobooks and the outlook of this dynamically developing sector.

**Key words:** spoken word, audiobooks, medium, listeners

### **Věnování**

*Tuto práci věnuji své milé babičce. Díky za všechen čas, který jsme spolu strávily nejen posloucháním mluveného slova, ale i vzájemným nasloucháním svým vlastním slovům, díky za veškerou podporu nejen při studiu, za všechny namluvené knihy a učebnice, zkrátka za vše, co jsi pro mě za ty roky udělala a za vše, čím jsi můj život obohatila.*

### **Poděkování**

Na tomto místě bych ráda poděkovala celé své rodině za podporu a trpělivost po celý čas mého studia, kamarádům a přátelům a v neposlední řadě vedoucí práce paní Mgr. Ireně Řehořové. Ph.D. za vstřícnost, ochotu a podněty.

## Obsah

Úvod .....	8
1. Audiokniha v kontextu mluveného slova .....	9
1.1. Základní kategorie moderních audioknih .....	10
1.1.1. Četba (nezkrácené a zkrácené audioknihy) .....	11
1.1.2. Dramatizovaná četba .....	11
1.1.3. Dramatizace .....	12
2. Stručný historický nástin .....	12
2.1. Dědictví ve slovech .....	12
2.1.1. Australští Aboriginales .....	13
2.1.2. Homérské eposy a Epos o Gilgamešovi .....	14
2.1.3. Evropští minesengři a trubadúři a afričtí grioti .....	15
2.2. Historie audioknih .....	16
2.2.1. Předčítání .....	16
2.2.2. Nové technologie, nosiče a formáty mluveného slova a audioknih. ....	18
3. Historie mluveného slova v českém prostředí .....	21
3.1. Nahrávky na gramodeskách .....	21
3.2. Rozhlasové vysílání .....	22
3.3. Fenomén Spejbl a Hurvínek .....	24
3.4. Audioknihy nebo „mluvící knihy“ pro nevidomé a slabozraké jako specifický segment trhu s audioknihami .....	25
3.5. První komerčně vydaná audiokniha.....	27
3.6. Dračí tetování, jedna „horká“ kniha a první „moderní“ audiokniha v Česku a další audioknižní prvenství .....	30
3.7. Poezie .....	32
4. Jak se audioknihy vytvářejí .....	33
5. Distribuce audioknih .....	35
5.1. Kamenné prodejny .....	35

5.2. Internet .....	35
5.2.1. E-shop .....	35
5.2.2. Volné stahování .....	36
5.3. Knihovny .....	37
6. Trh s audioknihami v ČR .....	38
6.1. Nakladatelství u nás (a jeden projekt) .....	38
6.1.1. Supraphon .....	38
6.1.2. Radioservis .....	39
6.1.3. AudioStory .....	41
6.1.4. Tympanum .....	41
6.1.5. Popron .....	42
6.1.6. Audioteka.com .....	42
6.1.7. OneHotBook.....	43
6.1.8. Audilibrix.com.....	43
6.1.9. Audioberg.....	43
6.1.10. Audioknihy.net-ojedinělý již ukončený projekt .....	44
7. Velký audioknižní průzkum a statistika .....	44
8. Výhody a možnosti využití audioknih .....	46
9. Další současné podoby čtení, e-knihy (elektronické knihy) .....	48
10. Budoucnost audioknih .....	49
Závěr: Qvo vadis, audiolibre? .....	50
Seznam literatury .....	53
Internetové zdroje .....	54

## Úvod

Tématem této práce je mluvené slovo a audioknihy v průběhu času. Mluvené slovo provází lidstvo a společnost od samého počátku její existence. K lidem, coby jedincům, nadaným rozumem a schopností dorozumívat se, od počátku patří soustavně se rozvíjející potřeba si ústně sdělovat nejrůznější informace a vyprávět si zážitky či příběhy a ty se snažit uchovat v paměti a předávat je dál. Bez této schopnosti, která současně rozvíjela paměť i představivost, by lidská společnost nemohla přežít. Již krátce po narození, a někdy už i před tím, se dětem vyprávějí první pohádkové příběhy, které v sobě nesou v pohádkovém hávu oděná i konkrétní výchovná naučení. Je ponecháváno na fantazii dětí, aby si tyto ústně předávané příběhy dotvářely ve své představivosti.

Roli předávaců ústně vyprávěných příběhů plnily v historii různé skupiny vypravěčů. V moderní době, kdy poněkud upadá zájem o vlastní četbu knih, mohou tuto úlohu s úspěchem přebírat audioknihy, které původně sloužily především ke zprostředkování literatury, informací a vlastně tak i možnosti „čtení ušima“ pro nevidomé a slabozraké.

Práce sestává ze tří hlavních částí. První část je zaměřena na stručný historický nástin, věnuje se historii vzniku audioknih a historii mluveného slova v českém prostředí. Ve druhé části je zmapován domácí audioknižní trh se zaměřením na významná nakladatelství, která se u nás věnují produkci audioknih a pro něž je produkce audioknih nedílnou součástí jejich obchodní činnosti. Pozornost je dále zaměřena na proces tvorby audioknih a způsob jejich distribuce. Závěrečná část je pak věnována zhodnocení výhod a možností využití audioknih a výhledu tohoto dynamicky se rozvíjejícího odvětví.

Cílem mé práce je ukázat, že fenomén audioknih, byť je v dnešní době vnímán spíše jako nový trend, kontinuálně navazuje na celými dějinami lidstva se táhnoucí linii vyprávění a sdělování si příběhů a poznatků ústním podáním. O audioknihách je stále velmi málo dostupných informací, záměrem této práce tak také je, aby se stala jakýmsi průvodcem nejen historií, ale i dnešním světem mluveného slova a audioknih.

Toto téma jsem si vybrala proto, že sama poslouchám mluvené slovo, nejen kvůli zrakové vadě, již od útlého dětství, jedná se o srdeční záležitost a činnost, která mě provází téměř celým životem. Kromě poslouchání jsem se na čas stala i recenzentem, když jsem psala recenze na nově vycházející i starší audioknihy a mluvené slovo.

Z důvodu již výše zmíněného malého množství dostupných informací v Česku, na které se ve své práci zaměřuji, doposud neexistuje žádná odborná publikace na téma audioknih, jsem při této práci čerpala především z elektronických zdrojů a také z vlastních zkušeností s audioknihami. V českém prostředí bylo o audioknihách napsáno pouze několik



závěrečných prací a jen nemnoho článků, z nichž uvádím článek Lucie Koníčkové, a to „Audioknihy-jejich skutečné přínosy a interaktivní budoucnost“, v němž zmiňuje mimo jiné zajímavý koncept prozodie neboli zvukomalebnosti či hudebnosti mluveného slova, která posluchači pomáhá díky tónu hlasu vypravěče lépe vycítit význam vět a rozlišit různé nuance, které by mu při čtení mohly snadno uniknout. Tento článek byl publikovaný v roce 2012 v časopise Čtenář-měsíčník pro knihovny.<sup>1</sup> O něco více odborné literatury existuje v angličtině, například v roce 2011 vyšel slovník editovaný Matthewem Ruberym *Audiobooks, Literature, and Sound Studies*<sup>2</sup> a stejný autor napsal i knihu *The Untold Story of Talking Book*.<sup>3</sup>

## 1. Audiokniha v kontextu mluveného slova

Hluboce zakořeněnou lidskou potřebu naslouchat ušima vyprávěnému slovu bez současné přímé vizualizace, která je takto ponechána toliko na představivosti posluchače, naplňují v moderní době audioknihy, kdy jsme si zvykli pod pojem audioknihy zahrnovat její rozličné formy. Audioknihy jsou relativně novým pojmem a trendem a je možné na ně nahlížet dvěma pohledy, buď jako na moderní formu čtení nebo vrácení se ke starému předčítání tak trochu jinak.

Terminologie a její ujasnění je podle mého názoru důležité, a to nejen pro tuto práci, ale i pro pochopení dalších nejen historických, ale hlavně současných souvislostí. Žádná oficiální definice audioknihy, kterou bychom mohli použít či o kterou bychom se mohli opřít, neexistuje, a neoficiální se dosti různí. Proto pro účely této práce použiji své vlastní empiricky nabyté poznatky.

Vlastní výraz audiokniha sestává ze dvou částí: audio ve významu „sluch, sluchový, týkající se slyšení, slyšitelnosti či zvuk, zvukový, týkající se záznamu a reprodukce zvuku“<sup>4</sup> a kniha ve významu „rukopisný, tištěný nebo jakýmkoliv jiným způsobem rozmnožený

---

<sup>1</sup> KONÍČKOVÁ, Lucie. Audioknihy-jejich skutečné přínosy a interaktivní budoucnost. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <http://static.audioteka.com/cz/images/articles/file/audioknihy-jejich-prinosy-a-interaktivni-budoucnost.pdf>

<sup>2</sup> RUBERY, Matthew. *Audiobooks, Literature, and Sound Studies. Books*. Routledge; 1st edition, 2016, 248 s. ISBN 1138833371. Dostupné z: [https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=zearAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR2&dq=audiobooks&ots=q1QaPZOIRc&sig=EM2Q7dRxCRbNg1kFF\\_C1vda4Kjo&redir\\_esc=v#v=onepage&q=audiobooks&f=false](https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=zearAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR2&dq=audiobooks&ots=q1QaPZOIRc&sig=EM2Q7dRxCRbNg1kFF_C1vda4Kjo&redir_esc=v#v=onepage&q=audiobooks&f=false) (pouze ukázka)

<sup>3</sup> RUBERY, Matthew. *The Untold Story of Talking Book*. Harvard University Press, 2016. ISBN 0674545443. Dostupné například z: [https://www.amazon.com/Audiobooks-Literature-Studies-Matthew-Rubery/dp/1138833371/ref=pd\\_sbs\\_1?pd\\_rd\\_w=vBT2O&pf\\_rd\\_p=651d64d1-3c73-45b6-ae09-e545600e3a22&pf\\_rd\\_r=1XNA1VE8YNV9G6YYE4B0&pd\\_rd\\_r=e2803bc9-6397-410b-aa53-28fe8ed6733a&pd\\_rd\\_wg=GpURb&pd\\_rd\\_i=1138833371&psc=1](https://www.amazon.com/Audiobooks-Literature-Studies-Matthew-Rubery/dp/1138833371/ref=pd_sbs_1?pd_rd_w=vBT2O&pf_rd_p=651d64d1-3c73-45b6-ae09-e545600e3a22&pf_rd_r=1XNA1VE8YNV9G6YYE4B0&pd_rd_r=e2803bc9-6397-410b-aa53-28fe8ed6733a&pd_rd_wg=GpURb&pd_rd_i=1138833371&psc=1)

<sup>4</sup> *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích (1. svazek): /a-b/*. Praha: DIDEROT, 1999, 518 s. ISBN 80-90255-3-1., s.251

grafický dokument, knihařsky zpracovaný do tvaru svazku a tvořící myšlenkový a výtvarný celek“<sup>5</sup>, z čehož lze logicky vyvodit, že audiokniha slouží k poslechu.

Podle České terminologické databáze knihovnictví a informačních věd (TDKIV) audiokniha znamená „zvukový záznam mluveného slova: text knihy, odborný text, učební text, divadelní hra a další textová díla.“<sup>6</sup> Zvukový záznam je uložen na médiu. Jedná se buď o internetovou síť, nebo o zvukový nosič: audio CD, audiokazeta, gramodeska, MP3. Audiokniha je tedy i podle názvu stále „knihou“, jen převedenou do audio formátu, tedy namluvenou, ať již hercem-profesionálem, což je v ČR nejběžnější, nebo amatérem. Neměla by z knihy nic ztratit, jinými slovy, měla by zůstat „celá“, nezkrácená anebo alespoň ne příliš zkrácená. Režijní zásahy by tedy měly být spíš minimalistické a jenom v místech, kde si to text opravdu žádá.

Mluvené slovo je pojmem s nejméně vyhraněným, a proto nejširším, obsahem, pod nějž lze zahrnout v podstatě jakoukoli „namluvenou“ nahrávku, přes původní rozhlasové hry, kterým se později po vzoru divadelním začalo říkat dramtizace, až po pohádky pro děti. A stejně tak lze pod kategorií mluveného slova v širším slova smyslu zahrnout autorská čtení, ale především i audioknihu, protože i u ní se stále jedná o formu mluveného slova, byť mezi „moderní“ audioknihou a mluveným slovem v původním slova smyslu je již určitý rozdíl. Každá audiokniha je už ze své podstaty mluveným slovem, což uvádí ve své výroční zprávě i AVA (Asociace vydavatelů audioknih)<sup>7</sup>. Snad i proto má výše zmíněná výroční zpráva ve svém názvu uvedeny jak audioknihy, tak právě i mluvené slovo, byť se dnes tyto pojmy někdy i v oficiálních zdrojích často směšují, popřípadě i zaměňují, neboť v konkurenci audioknihy dnešní doby, tato pod sebe pravděpodobně nechtěně stáhla a subsumovala i všechny ostatní formy a stala se tak trochu „všezahrnujícím“ pojmem pro vše, co je namluvené.

### 1.1. Základní kategorie moderních audioknih

Mezi základní kategorie moderních audioknih lze zařadit: 1. četba; 2. dramtizovaná četba; 3. dramtizace.

---

<sup>5</sup> *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích (4. svazek): /k-l/*. Praha: DIDEROT, 1999, 518 s. ISBN 80-90255-6-6., s.119

<sup>6</sup> CELBOVÁ, Ludmila. Zvuková kniha. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003 [cit. 2021-05-07]. Dostupné z: [https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc\\_number=000000941&local\\_base=KTD](https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000941&local_base=KTD)

<sup>7</sup> Asociace vydavatelů audioknih. *Asociace vydavatelů audioknih* [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://asociaceaudioknih.cz>

### 1.1.1. Četba (nezkrácené a zkrácené audioknihy)

#### Nezkrácené audioknihy

Četbu, coby zvukový záznam mluveného slova, chápu jako audioknihu v nejužším slova smyslu. Jedná se o četbu zpravidla jedním interpretem, která se drží literární předlohy a obsahuje doslova to, co obsahuje kniha tištěná. Pokud k nějakému drobnému krácení a změnám textu dochází, je to pro posluchače téměř nepostřehnutelné. Zvukové efekty, hudební předěly či hudební atmosférický podkres se vyskytují jen výjimečně. Poslech nejvíce odpovídá zážitku z vlastní četby a ocení ji především zkušení čtenáři. Jsou vhodné pro lidi, kteří nemají rádi zasahování do textu. Nevýhodou je časová náročnost poslechu a možná vyšší cena než u zkrácené verze.

#### Zkrácené audioknihy

Existuje ale i celá řada významně zkrácených audioknih a tvoří tak zvláštní (pod)kategorii audioknih, oblíbenou kvůli úspoře času posluchače, který z původního díla získá tu méně, tu více zachované reziduum. Zkrácené audioknihy jsou tedy takové verze, které přišly o nějaké úseky původní knihy, zpravidla se jedná o delší popisné pasáže. Nikde není předem dáno, které části jsou vhodné pro vyškrtnutí, každé nakladatelství si zkrácenou verzi navrhuje samo. Pozor si ale musí dávat na to, aby nebyla vyškrtuta část důležitá pro pochopení děje. Výhodou pak je nižší finanční i časová náročnost.

Zkrácené knihy jsou však známy i v psané podobě. Často se takové knihy používají ke zdokonalování gramatiky nebo zapamatování si ustálených frází v cizím jazyce. Příkladem může být *Penguin Readers*, který nabízí zkrácené knihy v anglickém jazyce v různých stupních obtížnosti.<sup>8,9</sup> Čtenář si ve tak ve zjednodušeném a zkráceném textu lépe poradí s překladem.

### 1.1.2. Dramatizovaná četba

Základem je již upravený text knižní předlohy. Dříve bylo krácení podmíněno i možnou délkou záznamu, dnes jde spíše o změny vedoucí k větší plynulosti čteného díla. Herci jsou režírně vedeni k více procítěnému přednesu, mnohdy se na audioknize podílí několik herců. Zároveň však zůstává zachován spisovatelův styl vyprávění a jazykového vyjádření. Dramatizované audioknihy často využívají zvukové efekty. Může se jednat o

---

<sup>8</sup> Penguin Readers: Level 3. *Penguin Readers* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.penguinreaders.co.uk/books/?level=level-3&category=all>

<sup>9</sup> Penguin Readers: Level 5. *Penguin Readers* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.penguinreaders.co.uk/books/?level=level-3&category=all>

efekty dokreslující atmosféru prostředí, v němž se děj odehrává, či o efekty doprovázející určitou událost či jednání člověka nebo o efekty, které se samotným dějem sice přímo nesouvisejí, ale přispívají k dramatičnosti audioknihy.<sup>10</sup>

### 1.1.3. Dramatizace

Do audioknižního trhu patří i adaptace knih, které s předčítáním knihy mají společný jen název knihy. Jsou to veškeré rozhlasové a divadelní dramatizace, které neodpovídají definici „převod knihy do zvukové podoby.“ U dramatizace má režisér daleko významnější úlohu a větší tvůrčí svobodu, jak s textem např. rozhlasové hry naloží. Může zde škrtat a upravovat dle libosti a konečné nahrávce to může mnohdy i prospět. Koneckonců zkušený posluchač pozná mnohé (především rozhlasové) režiséry podle nahrávky. Vidí, vlastně slyší v ní režisérův osobitý „rukopis“.

## 2. Stručný historický nástin

Po vymezení základních pojmů považuji za vhodné si v zájmu alespoň základní ucelenosti probíraného tématu udělat malý exkurz do historie. Počátky lidského společenství jsou neoddělitelně spjaty se vzájemnou komunikací jedinců vznikajícího a rodícího se širšího společenství a komunity. Rituály společného sezení u zdroje tepla, zpravidla tedy u ohně, jsou známy ve všech existujících kulturách. Lidí si zde pak navzájem vyměňovali své lovecké zkušenosti či zážitky, jakož i naslouchali vyprávění starších členů těchto komunit, kteří jim takto předávali své vlastní časem získané zkušenosti, z nichž pak mohly vznikat tradice či rituály anebo pravidla pro další fungování těchto komunit. Každopádně se v této formě jednalo výlučně o ústní předávání informací a poznatků, jejichž uchování bylo závislé na tom, že posluchači si tyto informace ukládali do své paměti a později je zase již třeba i obohacené o své vlastní nově nabyté zkušenosti předávali dále. Tradice získávání poznatků sluchem, a to formou poslechu cizího vyprávění, je tak součástí kultury lidstva od samého počátku jeho existence jako komunitně žijícího tvora.

### 2.1. Dědictví ve slovech

Dávno před tím, než se naši předkové naučili číst a psát, sdíleli mezi sebou ústní vyprávění. Cílem nebylo pobavit, ale předat kulturu kmene a znalosti nutné k přežití. Příběhy

---

<sup>10</sup> SMOLÍKOVÁ, Klára. Jak vzniká audiokniha. *Klára Smolíková: Spisovatelka, scénáristka, lektorka*[online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/clanek/jak-vznika-audiokniha>

provázejí lidstvo desítky tisíc let, ať již v podobě jeskynních maleb zachycujících úspěšný lov či pozdějšího posezení u ohně a vyprávění legend. Téměř každá kultura měla své narátory, kteří dalším generacím předávali znalosti důležité pro život, mezi nimi a posluchači se vytvářelo pouto, jež celou společnost utužovalo. Tito vypravěči zaujímali obvykle výsadní postavení, jelikož představovali nositele vědomostí a propojovali generace. Tradice se tak pomocí prozaických příběhů, veršů a písní přenášely dávno před vznikem písma.

S postupujícím kulturním rozvojem jednotlivých lidských společenství se pak takto poslechem a vyprávěním předávané zkušenosti a informace stávaly složitější a získávaly i větší význam, neboť se stále více podílely i na vlastním formování a fungování těchto komunit. K praktickému sdělování konkrétních zkušeností se přidávalo i ústní tradování různých mýtů a archetypálních historek, které pak měly svůj podstatný vliv na další formování morálních a kulturních standardů těchto jednotlivých lidských komunit.

### **2.1.1. Australští Aborigines**

Nejstarší dosud živé příběhy kolují mezi australskými Aborigines (angl. Aborigines). Australští vědci Patrick Nunn z University of the Sunshine Coast a Nicholas Reid z University of New England se pokusili o pomyslnou cestu v čase prostřednictvím příběhů, které se tradují mezi původními obyvateli australského pobřeží. Výsledky jejich bádání přináší studie publikovaná v *Australian Geography*. Jeden z těchto příběhů se zrodil před více než sedmi tisíci roky a líčí prudký vzestup moře, které zaplavilo rozsáhlou část australského pobřeží a vytvořilo pás ostrovů. Nunn a Reid pátrali v tradovaných příbězích Australců po informacích, které zachytily tento vzestup hladiny a našli jich celou řadu. Například jihoaustralský Klokaní ostrov (Kangaroo Island) dnes dělí od pevniny průliv Backstairs Passage, v dobách ledových, kdy ležela hladina moře níže, spojovala ostrov s pevninou suchozemská šíje. Australci kmene Jaralde z poloostrova Fleurieu si předávají z pokolení na pokolení báji o muži jménem Ngurunduri, kterému utekly jeho dvě manželky. Ngurunduri je pronásledoval a na poloostrově Fleurieu je už měl nadhled. Obě ženy právě utíkaly po úzké pevninské šíji. Rozezlený Ngurunduri vzedmul moře a zalil pevninskou šíji vodními přívaly. Uprchlíci utonuly a proměnily se v malé ostrůvky Meralang. Voda už nikdy neustoupila a zatopená šíje se z moře nevynořila. Podobné příběhy posbírali Nunn a Reid na jednadvaceti pobřežních lokalitách.

Jsou známy ještě starší příběhy, až 37 tisíc let dozadu, kdy se podle legendy náhle rozevřela země a k nebi vyšlehly plameny a prach. Vyprávění koluje mezi lidmi Gunditjmara, původními obyvateli státu Victoria na jihovýchodě Austrálie. Pojednává o

čtyřech stvořitelích, které Velký bůh vyslal utvářet australskou krajinu. Tři se vydali na sever a na východ a jeden, Budj Bim neboli „velká hlava“, zůstal na jihovýchodě. Přijal tam podobu stejnojmenné vybuchující sopky a zformoval i další blízké kopce.

To, co se považovalo za pouhý mýtus o vzniku světa během tzv. času snění, získalo nedávno zcela konkrétní obrysy, když nové metody umožnily exaktně určit okamžik poslední exploze Budj Bimu. A tak se podařilo zpřesnit i datování kamenné sekery, která byla v oblasti nalezena pod nánosem sopečného prachu a dokazuje, že region byl v době výbuchu osídlený. Z těchto poznatků lze usuzovat, že lidé explozi viděli na vlastní oči a zprávu o ní si po stovky generací předávali ústně.

Podle Nunna přispěly k dochování vzpomínek na tak dávné časy velmi tvrdé životní podmínky v Austrálii. Domorodci museli předávat svým potomkům veškeré zkušenosti, protože informace získané dávnými předky mohly rozhodovat o tom, zda lidé přežijí nebo ne. Sloužily k tomu, aby si domorodci dokázali najít jídlo a vodu, orientovali se podle vizuálních pomůcek nejen na zemi, ale také na obloze. Přitom se předávaly i informace o změnách krajiny, které dnes vědci mohou využít k datování těchto informací.<sup>11</sup>

### 2.1.2. Homérské eposy a Epos o Gilgamešovi

Ještě později pak tyto ústně předávané mýty a archetypální historiky získávaly i vysokou kulturní uměleckou hodnotu, jež pak přispěla k tomu, že mnoho z těchto původně ústně předávaných vyprávění se zachovalo v nezměněné podobě až do dnešních dob.

Jako příklad mohou sloužit eposy Ilias a Odyssea, což jsou první známé ústně tradované záznamy řeckých dějin, a jimi podle klasického mínění začínají evropské kulturní a duchovní dějiny. Jejich autorství je připisováno Homérovi, který je považován za nejstaršího známého řeckého básníka a pěvce. Homérské eposy se u Řeků těšily ohromné úctě. Byly považovány za nejvyšší poezii a přednášely se o největších slavnostech. Důležité je, že text těchto dvou pro Řeky a řeckou kulturu zásadních eposů byl dalším posluchačům vždy předáván formou ústního sdělení, tedy dramatického přednesu pěvcem, který všechny verše obou eposů znal z paměti a posluchačům je přednášel.

V sumerské tradici pak má podobný význam i počátek známý Epos o Gilgamešovi, který byl zachycen i ve formě zápisu na dvanácti hliněných destičkách klínovým písmem, ale mezi příslušníky sumerského státu byl také šířen zejména formou ústního vyprávění.

---

<sup>11</sup> PETR, Jaroslav. Pověsti Austrálců zachycují konec doby ledové. *Magazín Leonardo: (magazín aktuálních informací a zajímavostí z různých oblastí vědeckého světa)*. 2015.

V antice pak došlo k velkému rozšíření sítě veřejných divadel, která byla hojně navštěvována i chudší a prostší lidovou masou a v nichž v souladu s tehdejšími způsoby herectví byl kladen důraz především na přednášený text, a nikoliv na nějaký mimický dramatický projev samotného herce či výpravnost divadelní scény. Docházelo tedy takto opět především k ústnímu předávání uměleckých textů s rozličným významem posluchačům, a tedy de facto k pokračování v té tradici ústního vyprávění, jež má počátek již ve společném sdílení loveckých poznatků a archetypálních zobecňujících příhod.

### **2.1.3. Evropští minesengři a trubadúři a afričtí grioti**

Ve středověku se pak v tradici tohoto ústního vyprávění pokračovalo formou těch od hradu k hradu a od slavnosti ke slavnosti putujících pěvců, tedy tzv. minnesengrů, což byli němečtí básníci z konce 12. století a z počátku 13. století, kteří ve své zemi aklimatizovali dvorskou poezii francouzského původu. Anebo trubadúrů, což zase byli básníci, muzikanti a zpěváci v jedné osobě, kteří se vyskytovali ve vrcholném středověku, zejména v jižní Francii.

V pozdějším středověku a též i v souvislosti s vynálezem písma se takovéto tradice ústně předávaných uměleckých zážitků získaných poslechem institucionalizovaných vypravěčů poněkud ztrácí, aniž by se však potřeba takto ústně předávaných a sluchem přijímaných informací, zkušeností, zážitků, poznatků či uměleckými prostředky u posluchačů vyvolaných dojmů a emocí ze vzájemné lidské interakce vytratila.

K nositelům příběhů patří také afričtí grioti, a to zejména na západě afrického kontinentu. Od 13. století zaujímal post dějepravců, poetů či pěvců a s trochou nadsázky je lze označit za protějšek středověkých evropských trubadúrů nebo truvérů. Mohli setrvat u dvora některých vládců a zejména v říši Mali se často stávali důvěrníky panovníků nebo vychovateli mladých aristokratů. Téměř každá vesnice na západě Afriky mívala vlastního griota, který v roli kronikáře pomáhal nejen udržovat místní tradice, ale především si pamatoval osobní události sousedů a složitá rodinná pouta, znal data narození, úmrtí i uzavírání sňatků. V Mali, Senegalu, Guineji jsou grioti dodnes zváni na svatební hostiny nebo pohřby, kde vyzdvihují úspěchy a dobré vlastnosti těch, jimž je oslava věnována. Velká vážnost a schopnost vybraného chování je pak mnohdy předurčovaly k funkci vyslanců a prostředníků v klanových či kmenových sporech.<sup>12</sup>

---

<sup>12</sup> NĚMEČKOVÁ, Lucie. Dějiny subsaharských frankofonních divadel: Šamani, grioti a palábry. *Mozaika*. 2020.

Polly Weissnerová z University of Utah se čtyřicet let věnuje studiu namibijských a botswanských Kungů, kteří dosud žijí jako lovci a sběrači. Podle vědkyně se jejich vyprávění u ohně dělí na běžné povídání, jako denní zážitky, hádky, klevety, vzpomínky na lovecké výpravy a na mýty a příběhy. Popsané rituály tvoří po tisíce let udržovací a pojící prvek každého kmene.<sup>13</sup>

## 2.2. Historie audioknih

Audiokniha je v současné době považována za nejmladší podobu čtení, je však paradoxní, že sama slovesnost, vyprávění je o tisíce let starší než kniha samotná. Audiokniha je i v tomto směru oproti vyprávění odlišná, neboť nejde o nové vyprávění, ale o konkrétní interpretaci již vytvořeného literárního díla. U audioknihy samotné není znám přesný rok vzniku. Otázkou je, zda za něj považovat již samo předčítání, první namluvenou desku, rozhlasovou dramatizaci či první knižní nahrávku určenou pro nevidomé.

### 2.2.1. Předčítání

Předčítání knih lze považovat za předchůdce audioknih. Při předčítání se interpret přesně drží textu, a tím se předčítání liší od vyprávění, které může obsahovat odlišnosti i vlastní názory.

„Ve starověku bylo zvykem číst nahlas nebo si aspoň polohlasem mumlat. Spisovatelé dokonce předpokládali, že jejich texty budou čteny nahlas, proto si je sami při psaní předčítali. Středověký text vyzýval publikum, aby příběhu propůjčilo své uši“.<sup>14</sup> I když středověk oplývá krásnými knihami se vznešenými texty, tak ve středověku uměli číst jen lidé v kláštrech, písmo svaté a text svatý bylo nejvyšší moudro, které se k běžným posluchačům dostávalo prostřednictvím církve.

Lidé měli rádi také nekřesťanskou tvorbu, která se k nim dostávala od potulných trubadúrů a kejklířů vystupujících se svými příběhy na poutích či jarmarcích. Jarmarky pokračují do 19. století, v této době se začalo rozvíjet školství, a tak se počet negramotných lidí začal postupně snižovat. Místem pro vyprávění či předčítání byly také hospody a hostince. Alberto Manguel v knize *Dějiny čtení* pojednává o tom, že hodně návštěvníků se na předčítání těšilo. Šenkýřky tesknily nad Don Quijotem a muži přemílali osudy hrdinů.<sup>15</sup>

---

<sup>13</sup> PATÍKOVÁ, Nikol. *Dědictví ve slovech. 100+1: Zahraniční zajímavost.* 2021, s. 50-53.

<sup>14</sup> MANGUEL, Alberto. *Dějiny čtení.* 1. vyd. Brno: Host, 2007. 480 s. ISBN 978-80-7294-231-2., s. 63

<sup>15</sup> MANGUEL, Alberto. *Dějiny čtení.* 1. vyd. Brno: Host, 2007. 480 s. ISBN 978-80-7294-231-2., s. 161



Za zmínku stojí i příběh baličů doutníků na Kubě z 19. století. Našli mezi sebou člověka, který jim během práce předčítal knihy z různých žánrů, rozšířilo se to i do okolních továren. Předčítání ale bylo později označeno jako rozptylování od práce a následně zakázáno, přesto se konala tajná čtení.<sup>16</sup>

V současné době je vyhledávaným předčítáním vedle audioknih i autorské čtení, které rovněž poskytuje svůj pohled na knihu. Přidanou hodnotou je přednes spisovatele, který nám přiblíží svůj vztah k tématu. V loňském roce 2020 se v období od 1. července do 1. srpna v České republice, konkrétně v Brně a Ostravě, i přes pandemii Covidu-19, uskutečnil 21. ročník festivalu autorského čtení, který se stal největším středoevropským literárním festivalem roku. Uskutečnil se také v ukrajinském Lvově, v polské Wroclavi a ve slovenských Košičích, v posledních dvou jmenovaných městech pouze v on-line podobě. Vystoupilo zde mnoho českých, polských, ale i maďarských (Maďarsko bylo v loňském roce čestným hostem festivalu) autorů, kteří si připravili úseky svých písemných děl v ústním provedení.<sup>17</sup> A asi právě pod vlivem pandemie Covid-19 se organizátoři festivalu rozhodli spustit i jeho on-line celoroční verzi s názvem MAC<sup>365</sup>-nonstop Měsíc Autorského Čtení.<sup>18</sup> Někteří autoři dokonce podnikají, samozřejmě když je to možné, turné autorského čtení po knihkupectvích ke zvýšení popularity a k navýšení prodejnosti.

Člověk se s předčítáním setkává zpravidla již v dětství, kdy mu rodiče a prarodiče čtou pohádky a rozvíjejí jeho fantazii, a tak si vytváří vztah ke čtení. Doba jde kupředu, a tak někdy rodiče nahrazují moderní nosiče. Během studia se knížky stávají nezbytností, po studiu jsou pro člověka oddechem či poučením, pro někoho se stanou celoživotní vášní. Předčítání je velkým přínosem pro starší lidi, kdy ulehčí namáhání očí a často pro ně znamená kontakt s dalšími lidmi. Velmi oblíbené je předčítání v domovech pro seniory. Nechat si knihu předčítat je pohodlný, přínosný a důsledný způsob čtení. Člověk si všimne věcí, které ve zbrklosti vlastního čtení může přehlédnout.

Zvláštní formou předčítání, kterou s sebou přinesly až počítače, je tzv. převod textu na řeč. Tato funkce je například integrována ve všech současných počítačích značky Apple v rámci jejich zpřístupnění co nejširšímu počtu uživatelů. Nabízí různé hlasy, jak mužské, tak ženské a v mnoha, nejen světových, jazycích. Vládne samozřejmě angličtina, ale i čeština zde má své již dvojnásobné zastoupení, ženské hlasy Ivetu a starší, oproti původní verzi, již

---

<sup>16</sup> MANGUEL, Alberto. *Dějiny čtení*. 1. vyd. Brno: Host, 2007. 480 s. ISBN 978-80-7294-231-2., s. 151-152

<sup>17</sup> Měsíc autorského čtení-MAC 2020: O nás. *MAC 2020-Měsíc autorské čtení: čestný host Maďarsko*[online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: [https://www.autorskecteni.cz/pages/o\\_nas\\_mac](https://www.autorskecteni.cz/pages/o_nas_mac)

<sup>18</sup> MAC365: nonstop Měsíc Autorského Čtení. *MAC365: nonstop Měsíc Autorského Čtení* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.mac365.cz>

značně vylepšenou Zuzanu, která zní už poměrně přirozeně a přečte cokoli od e-mailu, přes digitální či elektronickou knihu až po článek na webu a všechno mezi tím. Je to sice funkce určená původně především pro slabozraké a nevidomé uživatele, ale využít ji mohou i uživatelé, kteří vidí dobře, například k úspoře času. Dobře se hodí také ke korektuře, kdy svůj překlep mnohdy spíš uslyšíte, než uvidíte.

### 2.2.2. Nové technologie, nosiče a formáty mluveného slova a audioknih

Podobně jako dějiny kinematografie, tak jsou i dějiny audioknihy spojeny s technickým pokrokem, konkrétně s vynálezem a šířením zvukových nosičů. Na úplném počátku zaznamenávání stál fonograf (fonetika je koneckonců obecně věda o řeči, úžeji o výslovnosti a zde šlo také o řeč potažmo i výslovnost) a jeho děrovaný váleček. V této souvislosti není bez zajímavosti podotknout, že i původní počítače začínaly s tzv. děrovacími štítky. V roce 1877 Thomas Alva Edison vynalezl mechanické zařízení na nahrávání a reprodukci zvuku, fonograf, který si 19. února 1878 nechal patentovat. Jedním z Edisonových záměrů již při tvorbě fonografu byla i možnost pozdější reprodukce knih pro nevidomé.<sup>19,20</sup> Úplně první historicky doložený a známý záznam hlasu, zachycený na staniolový fonograf, představuje dětská říkanka Mary had a little lamb (Mařenka měla jehňátko, namluvená T. A. Edisonem v roce 1877, nezachováno, remake pořízen k 50. výročí prvního nahrání v roce 1927).<sup>21,22</sup> U nás tuto dětskou říkanku známe spíše v tomto překladu: „Mary měla beránka, bílý byl jak sníh, když šla Mary ze vrátek beránek šel s ní.“<sup>23</sup>

Edison však nebyl jediný. V roce 1888 nezávisle na něm rozvíjel vědec německého původu žijící v Americe Emile Berliner přístroj, který k záznamu nepoužíval válec jako fonograf, ale desky.<sup>24,25</sup> Na přelomu 19. století se pak začaly prodávat první nahrávky s mluveným slovem. Na každý válec se vešly přibližně 4 minuty záznamu, což však značně omezovalo možnost je použít na reprodukci celých knih. To se nezměnilo ani poté, kdy se kapacita zvýšila na 12 a později „až na“ 20 minut. První skutečný zlom přišel až v letech

---

<sup>19</sup> SCHULTZE, Petra. Krátká historie audioknih. *Audiolibrix: blog* [online]. 5. 3. 2016 [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/tema/kratka-historie-audioknih>

<sup>20</sup> Thomas Edison. *Britannica* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Edison>

<sup>21</sup> Mary had a little lamb - říkanka, která vešla do dějin. *Český rozhlas* [online]. 23. 10. 2017 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/mary-had-a-little-lamb-rikanka-ktera-vesla-do-dejin-7983543>

<sup>22</sup> PAVLOVSKÝ, Petr. Audiokniha: médium mezi literaturou a rozhlasem. *Tvar: literární týdeník*, 2009, roč. 20, č. 8, s. 10. ISSN 0862-657X.

<sup>23</sup> Tento překlad se vyskytoval v životopisném filmu Edison-The Man z roku 1940, detail filmu dostupný např. z: <https://www.csfd.cz/film/27048-edison/prehled/>

<sup>24</sup> SCHULTZE, Petra. Krátká historie audioknih. *Audiolibrix: blog* [online]. 5. 3. 2016 [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/tema/kratka-historie-audioknih>

<sup>25</sup> Emil Berliner. *Britannica* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Emil-Berliner>

třicátých, a to v Americe. Americká společnost pro nevidomé (American Foundation for the Blind, zkráceně AFB) a Knihovna pro nevidomé (Library of Congress Books for the Adult Blind) společnými silami založily program “mluvících knih”, tedy “Talking Books Program”. Poslechnout si tehdy lidé mohli Vraždu Rogera Ackroyda od Agathy Christie a Tajfun od Josepha Conrada.<sup>26</sup> Tyto “mluvící knihy” byly namluvené na LP deskách o kapacitě 25 minut na stranu. Jedna kniha byla tedy nahraná na přibližně deseti deskách. “Mluvící knihy” se v dalších letech prodávaly výhradně na LP deskách. Ty byly distribuovány do školních archivů a knihoven. Audioknihy jako takové se však zatím netěšily všeobecné popularitě.

K zásadní změně došlo po vynálezu audiokazet v roce 1966 a v průběhu 60. let pak prudce stoupal zájem o takto nahrané audioknihy. Gramofony a původní šelakové a později vinylové LP (long play, tedy dlouhohrající desky, hrály 30 nebo 45 minut) nahradily kazety MC (magnetic cassette). Kulaté gramofonové desky z různých materiálů, které však měly společné to, že byly křehké, a hlavně se s každým přehráním, jak jehla gramofonu stále dokola jezdila po drážkách desky, nenávratně a nezadržitelně ničily, byly i proto nahrazeny novým médiem, o mnoho trvalejšími magnetickými páskami. Audiokazety se těšily velké popularitě mezi nevidomými a začaly se současně již významně šířit i mezi běžnými posluchači. Další zlom přišel v letech osmdesátých. Popularita audioknih se znásobila a např. na americkém trhu v roce 1988 působilo už kolem 40 vydavatelů audioknih.

Tento rozkvět byl umožněn i v souvislosti se vznikem první a jediné neziskové organizace s misí podpořit společný cíl vydavatelů audioknih – Asociace audio vydavatelů (Audio Publishers Association – zkráceně APA) v roce 1987. Jejím posláním je obhajovat vysoké hodnoty a podílet se na poradenství v oblasti audioknih, sloužit jako jedno centrum pro své členy – informační a vzdělávací, organizovat aktivity, které slouží ke společným obchodním zájmům svých členů, podporovat a vyvíjet aktivitu, která bude nápomocna a urychlí růst audioknižního průmyslu.<sup>27</sup> Krom podpory trhu, různých výzkumů a seminářů se právě APA v roce 1994 postarala o ukotvení pojmu “audiokniha”. Ten se stal standardem audioknižního průmyslu. O dva roky později zahájila asociace udílení cen pro nejlepší audioknihy s názvem Audie Awards. Z výše uvedeného vyplývá, že průkopnickou zemí audioknih a dodnes jejich „zemí zaslíbenou“ je Amerika.

---

<sup>26</sup> Krátká historie audioknih/ Blog Audiolibrix CZ [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/tema/kratka-historie-audioknih>

<sup>27</sup> APA: Audio Publishers Association. *APA: Audio Publishers Association* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.audiopub.org>

V České republice máme až od roku 2013 již zmíněnou a analogicky pojmenovanou Asociaci vydavatelů audioknih-zkráceně AVA<sup>28</sup>. Od roku 2013 máme v České republice také cenu Audioknihu roku, kde spolu soupeří mnoho audioknih, v letošním již 8. ročníku konkrétně 94 audioknih ve 12 kategoriích.<sup>29</sup>

Ale zpět k nosičům, i technologie audiokazet měla svá úskalí, například v případě přetržení pásku byla celá kazeta a její záznam od místa přetržení již nepřehratelný, pomineme-li poměrně složitý a nejistý proces slepování pásku, ale většinou byla tedy po přetržení již k nepotřebě. I proto vznikla poměrně brzy potřeba nového média, tentokrát, již v roce 1979, se opět vrátilo ke kulaté podobě původních gramofonových desek, ale bylo o mnoho menší a kompaktnější, jednalo se o kompaktní disk neboli zkráceně CD (compact disc). Na CD bylo možné nahrát 74 minut záznamu a toto číslo nebylo náhodné. Váže se k němu zajímavý příběh o řediteli japonské firmy Sony, který měl velmi rád vážnou hudbu, a zvláště Beethovenovu 9. symfonii: „Za všechno může viceprezident Sony, pan Norio Ohga, který byl tehdy odpovědný za celý CD projekt. A právě ten technikům připomněl, že měřítkem pro velikost CD by měla být hudba, a ne technické parametry. A proč ne tedy zrovna Beethovenova devátá? Ale byl tu jiný problém. Nahrávka, kterou měli k dispozici byla od Berlínské filharmonie řízené Herbertem von Karajanem a měla 66 minut. Jiná nastudování však byla s jinou stopáží. A tak si nechali zaslat všechna nastudování této symfonie, a jako nejdelší se ukázala interpretace z Bayreuther Festspiele v roce 1951, kterou řídil Wilhelm Furtwängler. A to je právě ten etalon, který posloužil jako základní velikost klasického CD. Proto také byla konečná velikost CD stanovena na 12 cm a nezůstalo se u 11,5cm.“<sup>30</sup> A vejde se na něj právě 74 minut záznamu, tedy přesně tolik, kolik mělo nejdelší nastudování Beethovenovy 9. symfonie, kterou měl viceprezident Sony tak rád. Každopádně to byl od původních LP, které hrály 30 nebo 45 minut, značný posun.

Komplikací však nadále zůstávalo, že mnohé knihy zabraly kvůli své kapacitě až několik disků. Na delší nahrávky to stále nestačilo, a tak v roce 1994 spatřil světlo světa dodnes používaný komprimovaný formát MP3. 26. listopadu 1996 si Brandenburgův tým registroval v USA patent na soubory s příponou mp3. Od té doby je Karlheinz Brandenburg často nazýván “otcem mp3-ky”<sup>31</sup>. MP3 soubory umožnily na kompaktní disky nahrát větší

---

<sup>28</sup> Asociace vydavatelů audioknih. *Asociace vydavatelů audioknih* [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://asociaceaudioknih.cz>

<sup>29</sup> Kategorie ocenění Audiokniha roku. *Asociace vydavatelů audioknih* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://asociaceaudioknih.cz/kategorie/>

<sup>30</sup> BARTOŇ, Martin. CD, kde se tu vzalo? *Diit.cz* [online]. 5. 8. 2003 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://diit.cz/clanek/cd-kde-se-tu-vzalo>

<sup>31</sup> Krátká historie audioknih/ Blog Audiolibrix CZ [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/tema/kratka-historie-audioknih>

množství zvuku, komprimovaný formát MP3 bez problému pojme i 12hodinový příběh, a i audioknihy tímto byly posunuty na svou další úroveň. „Byly to ... právě tyto tři znaky (MP3), které se staly synonymem hudební revoluce.“<sup>32</sup>

Začátek nového tisíciletí, a hlavně rozmach internetu, s sebou přinesl nové možnosti pro posluchače. Byla vynalezena možnost tzv. downloadu, tedy stažení žádaných dat bez nutnosti nákupu fyzického nosiče, na němž by byly předtím umístěny. Průkopníkem v tomto oboru se stala dceřinná společnost amerického Amazonu s názvem Audible. Audible.com svým zákazníkům jako první dovolil stahovat audioknihy na počítač a dále s nimi zacházet dle své vlastní potřeby. A tak v dnešní internetové době již existuje i digitální forma distribuce audioknih, která se obejde zcela bez fyzických nosičů, což zároveň snižuje cenu digitálních nahrávek, které si lze prakticky hned po zaplacení stáhnout do jakéhokoli zařízení, které podporuje MP3 formát. Tato forma distribuce cílí především na mladé posluchače, kteří jsou s novými technologiemi jedna ruka.

Všechny tyto nové technologie postupně vedly k masivnímu rozvoji fenoménu naslouchání mluveného slova širokou posluchačskou základnou, kterému lze dnes takto již naslouchat kdykoliv a kdekoliv, což je jeho posluchači hojně využíváno. Potvrzuje se tak skutečnost, že potřeba naslouchat příběhům, zážitkům, znalostem, zkušenostem, dojmům a emocím je v lidském společenství hluboce zakořeněná a je zcela ústrojnou a nedělitelnou součástí jeho společenské existence.

### **3. Historie mluveného slova v českém prostředí**

#### **3.1. Nahrávky na gramodeskách**

V České republice byl v roce 1905 u Gramophone Concert Record nahrán monolog dědečka v podání Jindřicha Mošny, který je považován za nejstarší české dochované dílo zvukového typu. Ohlas na tuto nahrávku a vývoj gramodesek za První republiky vedl k častějšímu nahrávání desek mluveného slova. Jednalo se především o interpretace literárních či hudebně literárních děl, sentimentální melodramatické scénky, komické monology Vlasty Buriana, kabaretní skeče, dialogy Spejbla a Hurvínka nebo povídky načtené Janem Werichem. V té době gramofon již patřil k běžnějšímu vybavení domácnosti a těšil se velké oblibě.

---

<sup>32</sup> HOLČÍK, Tomáš. Před dvaceti lety vznikl první soubor MP3. *Živě.cz* [online]. 14. 7. 2015 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/bleskovky/pred-20-lety-vznikl-prvni-soubor-mp3/sc-4-a-178987/>

„Dá se říci, že již gramodeska založila primární audioknihu, tedy nosič s nahrávkou zvukové inscenace, vytvořené právě k tomuto účelu (ne pro rozhlasové vysílání). Teprve později začaly být vydávány sekundární audioknihy – nahrávky z rozhlasového archivu.“<sup>33</sup> Velký ohlas měla nahrávka s projevem Tomáše G. Masaryka. Asi nejznámější komentář k tomuto projevu, i možnosti zpětného pouštění nahrávek, a i počátku audioknižního poslouchání, napsal do novin Karel Čapek, který se poté také objevil v knize *Mlčení s T. G. Masarykem*. Zajímavostí je, že tato kniha už je vydaná v elektronické verzi a dostupná na internetu. Z úryvku je patrný obdiv Karla Čapka k T. G. Masarykovi, ale také k nahrávce samotné.<sup>34</sup>

„Na deskách His Master’s Voice vyšly nyní dva proslovy prezidenta Masaryka z jubilejního roku 28: proslov k dětem na hradním nádvoří a poselství k národu přednesené zástupcům parlamentu. Je to dokument, a zároveň něco víc než dokument: ten hlas vchází nyní do našeho soukromí a stává se jakousi osobní přítomností toho, jehož úkolem i právem bylo mluvit k národu a k budoucím dějinám; a je až překvapující slyšet ten hlas tak důvěrně a lidsky, pozorovat jeho váhání, jeho nosový tón, jeho pomalé důrazy a tu a tam i jeho přerušování; slyšet skoro dýchat a někdy odkašlat přítomné. ... ale už první poslech těch technicky dobrých desek, ten pocit údivu a skoro fyzické blízkosti je dojem nezvykle silný.“  
*Lidové noviny* 14. 11. 1931<sup>35</sup>

Projevy státníků a přednášky chirurgů se též nahrávaly a sloužily ke studiu či poučení.<sup>36</sup> Nahrané projevy státníků jsou dodnes materiálem, jenž dotváří dějiny. Jedná se o cenný pramen, přesto se s audioknihami jako takovými nemohou srovnávat, jejich účel se velmi liší.

### 3.2. Rozhlasové vysílání

Rozvoj reprodukovatelného mluveného slova se začíná psát spolu se vznikem rozhlasu, což bylo v Československu po 1. světové válce. „28. října 1919 u příležitosti prvního výročí vzniku Československé republiky byl z vojenské vysílací stanice, umístěné na pražské Petřínské rozhledně, odvysílán první rozhlasový pořad, složený ze slova a hudby.“<sup>37</sup> Takže

---

<sup>33</sup> PAVLOVSKÝ, Petr. Audiokniha: médium mezi literaturou a rozhlasem. *Tvar: literární týdeník*, 2009, roč. 20, č. 8, s. 10. ISSN 0862-657X.

<sup>34</sup> *Mlčení s T. G. Masarykem. Literární doupe* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <http://ld.johannesville.net/capek-11-mlceni-s-t-g-masarykem?page=28>

<sup>35</sup> *Mlčení s T. G. Masarykem. Literární doupe* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <http://ld.johannesville.net/capek-11-mlceni-s-t-g-masarykem?page=28>

<sup>36</sup> PAVLOVSKÝ, Petr. Audiokniha: médium mezi literaturou a rozhlasem. *Tvar: literární týdeník*, 2009, roč. 20, č. 8, s. 10. ISSN 0862-657X.

<sup>37</sup> KRUPÍČKA, Miroslav. *HISTORIE ČESKÉHO ROZHLASU: Český rozhlas v datech* [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/static/historie-radia-praha/historie-cro>

již při prvním pokusu o vysílání do éteru na našem území kromě hudby znělo i mluvené slovo. Samozřejmě, protože bez něj si lze rozhlas jen těžko představit. S rozšířením rozhlasových přijímačů do domácností začalo pravidelné rozhlasové vysílání.

“Regulérní rozhlasové vysílání bylo zahájeno 18. května 1923<sup>38</sup> ve 20.15 z vojenského stanu v Praze-Kbelích. Vysílalo se hodinu na dlouhé vlně, součástí vysílání bylo krátké ohlášení a koncert. Československo se tak stalo po Velké Británii druhou evropskou zemí s pravidelným rozhlasovým vysíláním.”<sup>39</sup>

Neuplynulo mnoho času a již byla v éteru první rozhlasová hra. Psal se rok 1926, konkrétně 30. listopad 1926, a posluchači měli tehdy možnost si poslechnout náladovou scénu *Prástky* autora Miloše Kareše v režii Miloše Čtrnáctého.<sup>40</sup>

Mocná a Kupcová dělí vývoj rozhlasu na dvě etapy. První etapu představuje počátek živého vysílání (léta 1923-1924). V této době herci interpretovali ve studiu předem nazkoušenou hru, která byla živě přenášena k posluchačům. Po roce 1945 nastává druhá etapa, která přetrvává do dnešních dnů, kdy se pořizuje záznam na zvukovém nosiči, který je již opakovaně reprodukovatelný, často se využívá zvuková montáž, koláž a hudba.<sup>41</sup>

Do dnešního dne nahrál Československý a později Český rozhlas (a dnes jsou rozhlasové hry vydávány pod hlavičkou Radioservis a.s., což je vydavatelství Českého rozhlasu, které jsou po registraci placeně v digitální podobě ke stažení na stránkách Radioteka)<sup>42</sup> velké množství rozhlasových her, čtených titulů a pohádek, které jsou stále zařazovány do pravidelného vysílání, čímž si Český rozhlas vychovává své posluchače a tvoří posluchačskou základnu, která si mluvené slovo začala kupovat i na zvukových nosičích. Rozhlas se tak stal součástí české společnosti a pomáhal formovat naši kulturu. Lidé jej poslouchají doma i v práci a na své atraktivnosti neztratil ani poté, co se objevila televize, jež si velmi rychle získala velkou oblibu. V současné době Radioservis sahá do archivu rozhlasu a vydává staré rozhlasové hry a čtení na pokračování.

Některé dramatizace vznikly i v rámci jiných vydavatelství, byť je jich mnohem méně, mluvíme o dramatizaci, a nikoliv rozhlasových hrách, protože nebyly vyrobeny v rámci

---

<sup>38</sup> Příběh rozhlasu: První den vysílání. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/dramaticke-chvile/2753920>

<sup>39</sup> KRUPÍČKA, Miroslav. *HISTORIE ČESKÉHO ROZHLASU: Český rozhlas v datech* [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/static/historie-radia-praha/historie-cro>

<sup>40</sup> Příběh rozhlasu: Nejstarší rozhlasová hra [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/rozhlasove-rekordy/2799049>

<sup>41</sup> MOCNÁ, Dagmar, KUPCOVÁ, Helena. Rozhlasová hra. PETERKA, Josef et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha, Litomyšl: Ladislav Horáček, Paseka, 2004, s. 603, 604. ISBN 80-7185-669-x.

<sup>42</sup> Radioteka. *Radioteka* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: [www.radioteka.cz](http://www.radioteka.cz)

rozhlasové tvorby. Několik jich je z dílny OneHotBook (například série Mycelium<sup>43</sup>), momentálně zřejmě komerčně nejúspěšnějšího vydavatelství soudě podle největšího podílu na audioknižním trhu podle výroční zprávy AVA za rok 2020.<sup>44</sup> V roce 2021 vydala několik takových dramatizací i Audiotéka.com (původně Audiotéka.cz) a vytvořila pro to v rámci svého internetového obchodu novou kategorii s názvem Superprodukce.<sup>45</sup>

### 3.3. Fenomén Spejbl a Hurvíněk

Příběhy pro děti i dospělé se staly, alespoň v Česku, takovým fenoménem nejen v oblasti mluveného slova, že jim v této práci věnuji více než jen pouhou zmínku. Pro ilustraci jsem zvolila známé příběhy Spejbla a Hurvínka. Tyto dvě loutky z lipového dřeva, z nichž „taťulda“ Spejbl oslavil v loňském roce 2020 již 100 let své existence a jeho „věčně zlobivý, ale i zvědavý“ synek Hurvíněk je jen o 6 let mladší, takže Spejbl je vlastně nejmladším otcem na světě a i jeho syn tak strávil v roce 2021 již 95 let nejen na prknech, která znamenají svět<sup>46</sup>, ale téměř stejnou dobu i na vlnách rozhlasu<sup>47</sup> a vlastně i na všech nosičích, na které bylo mluvené slovo nahráváno s výjimkou fonografu, ale od šelakových a vinylových LP desek, přes MC kazety a CD až po současné digitální stahování. Jak Spejbl úvodem nahrávky Hurvíněk a kouzelný gramofon vtipně poplete „a teď ty píentrojky“ (PN3) a synek Hurvíněk, který jde víc s dobou, ho opraví na „empétrejky“ (MP3).

Takže by se na jejich příbězích a cestě éterem dal také pěkně ilustrovat technický vývoj nosičů, na které bylo a je mluvené slovo v průběhu času nahráváno. To částečně reflektuje výše zmíněná výroční deska Hurvíněk a kouzelný gramofon...nejlepší dialogy S+H, složená z jedné nové eponymně pojmenované scény a dále z výběru z archivních nahrávek, které posluchače provedou devadesátiletou historií scének.<sup>48</sup> Představí v roli Spejbla a Hurvínka všechny tři jejich dosavadní interprety. Tedy jejich duchovního otce prof. Josefa Skupu, jeho nástupce, který je nechal promluvit mnoha světovými jazyky, Miloše Kirschnera, a jeho pokračovatele Martina Kláska, se kterým v současnosti alternuje Ondřej Lážnovský, který se však v roli Spejbla a Hurvínka představil posluchačům až ve svém debutu na desce Ať

---

<sup>43</sup> OneHotBook-hledání Mycelium. *OneHotBook* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z:

<https://onehotbook.cz/search?type=product&q=Mycélium>

<sup>44</sup> Asociace vydavatelů audioknih. *Asociace vydavatelů audioknih* [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z:

<https://asociaceaudioknih.cz>

<sup>45</sup> Audioteka.com-vyhledávání Superprodukce. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z:

<https://audioteka.com/cz/audiobooks/superprodukce>

<sup>46</sup> Divadlo S+H: Historie. *Divadlo S+H* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.spejbl-hurvinek.cz/onas/historie>

<sup>47</sup> MITROFANONOVÁ, Markéta. Spejbl slaví stovku: z otloukánka celebritou. *Právo: Víkend*. Praha, 2020, str. 4-6. 17. 1. 2020.

<sup>48</sup> Divadlo S+H: Hurvínkův kouzelný gramofon, CD. *Popron* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z:

<https://www.popron.cz/mluvene-slovo/divadlo-s-h-hurvinkuv-kouzelnny-gramofon-cd>



žije Spejbl, vydaného právě ke 100. Spejblovu výročí. Dále také všechny interpretky jeho kamarádky Máničky a její „bábinky“ paní Kateřiny (Hovorkové), které se mnohdy také účastnily nikdy nekončícího rozhovoru otce se synem.

Příběhy této dvojice jsou ověněny mnoha zlatými a platinovými deskami ještě z doby před nástupem hromadného digitálního stahování, které nyní snad i vlivem současné pandemie Covid-19 převážilo nad prodejem fyzických nosičů a začalo ovládat a udávat směr celému tomuto trhu a odvětví. Koneckonců v bookletu výše zmíněného výročního CD Hurvíněk a kouzelný gramofon, se píše, že: „Nahrávky Divadla Spejbla a Hurvínka získaly celkem 37 Zlatých desek a 26 Platinových desek Supraphonu a nechybí ani mimořádná Diamantová deska za 5 397 500 prodaných zvukových nosičů.“ a že: „Za uplynulých 90 let (tedy do roku 2019) se na značkách Ultrafon, Esta a Supraphon prodalo úctyhodných 5 428 000 zvukových nosičů s příběhy S+H.“<sup>49</sup>, což svědčí o velké popularitě na domácí scéně. S trochou nadsázky by se tak dalo říct, že každý ani ne druhý obyvatel naší republiky si alespoň jeden, ať už jakýkoli, fyzický nosič s příběhy Spejbla a Hurvínka ve svém životě koupil. A to je úspěch, kterým se hned tak někdo, navíc s velikostí našeho trhu, pochlubit nemůže.

„První nahrávku se Spejblem a Hurvínkem natočil prof. Josef Skupa v červnu roku 1929. Byla „zpěvná“, protože šlo o parodii na tehdy populární písničky Sonny Boy a maminko, mámo.“<sup>50</sup> a „První příběh se Spejblem a Hurvínkem si posluchači mohli poslechnout již v červenci roku 1930, a to Pohádku o chciplé vodě.“<sup>51</sup> K těmto nahrávkám během let přibylo mnoho dalších, Spejbla s Hurvínkem znají děti nejen v České republice, ale po celém světě, promluvili za ty roky na zahraničních zájezdech asi 42 jazyky. A poslechnout si jejich příběhy tak můžete v mnoha jazycích nejen v češtině.<sup>52</sup>

### **3.4. Audioknihy nebo „mluvící knihy“ pro nevidomé a slabozraké jako specifický segment trhu s audioknihami**

V ČR působí Spolek s názvem Mluvící kniha (dříve Občanské sdružení), v jehož čele stojí nevidomý zvukař Pavel Musil, které se specializuje na nevidomé posluchače. Zasazuje se o to, aby i nahrávky určené výhradně jim, tedy ne pro komerční distribuci, byly na technicky a zvukově vysoké úrovni, protože díky nevidomým trend audioknih, tak jak jej

---

<sup>49</sup> informace v bookletu CD Hurvínkův kouzelný gramofon...nejlepší dialogy S+H, Praha, 2019.

<sup>50</sup> tamtéž

<sup>51</sup> tamtéž

<sup>52</sup> Divadlo S+H: Historie. *Divadlo S+H* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.spejbl-hurvinek.cz/onas/historie>

známe dnes, vlastně vznikl. Spolek Mluvicí kniha, který byl založen roku 1995, vznikl z mnoha důvodů, jedním z nich byla i integrace nevidomých a slabozrakých.

„Na českém trhu vychází zhruba 7500 ks tištěných knih ročně, což je zhruba dvojnásobek stávajícího fondu zvukových knih KTN. Kniha jako taková je i v dnešní době rozvoje internetu a audiovizuálních technologií nezastupitelným médiem, zejména pak pro občany se zrakovým postižením. Vzhledem ke ztíženému přístupu k jiným formám umění a k informacím obecně, je tato cílová skupina na četbě obzvláště závislá.

Zvuková kniha přináší zrakově postiženým integraci především v těchto oblastech:

- kultura
- sociální úroveň
- vzdělání a všeobecný rozhled

V neposlední řadě zvuková kniha zprostředkovává zrakově postiženým informace o prostředích, místech a věcech, které kvůli handicapu poznat nemohou.

Hlavním cílem je přispívat k výrobě zvukových knih tak, aby stávající fondy KTN byly bohatší nejen co do kvantity titulů, ale též pestrosti žánrů a kvality interpretace.

Klientela: Osoby se zrakovým handicapem – nevidomí, slabozrací, dyslektici, senioři apod.

Klienty jsou lidé všech věkových kategorií – v ČR se jedná se přibližně o 300 000 osob.<sup>53</sup>

Nahrávek výlučně pro nevidomé či těžce zrakově postižené v rámci výjimky a speciální licence autorského zákona, která na ně pamatuje, vznikla za léta existence Spolku Mluvicí kniha, pěkná řádka. A protože pro „zdravé“ komerční posluchače, a tedy širokou veřejnost, nebyly tyto tituly přes svou profesionální kvalitu i interpretaci přístupné, rozhodl se Spolek Mluvicí kniha v roce 2012 nabídnout možnost koupě svých titulů, které jsou pro zrakově hendikepované uživatele registrované v rámci KTN v digitální podobě k dispozici zcela zdarma, i „vidícím“ posluchačům. Spojilo se za tímto účelem s jedním ze zavedených vydavatelství Tympanum, které se na audioknihy specializuje a pohybuje se v tomto tržním segmentu již dlouhá léta. To pro ně vytvořilo speciální edici s názvem NAČTENO a koupí CD s audioknihou z této edice se přispívá zároveň na výrobu dalších knih pro zrakově postižené.<sup>54</sup> Koloběh se tím uzavírá, audiokniha se od nevidomých a slabozrakých, pro které původně vznikla, dostává k ostatním posluchačům a ti zase koupí takových audioknih přispějí na výrobu dalších, a tak to má být.

---

<sup>53</sup> Mluvicí kniha: Popis projektu. *Mluvicí kniha* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <http://www.mluvicikniha.cz/projekt>

<sup>54</sup> HADRABA, Jakub. Mluvicí kniha: Audioknihy z našeho archivu si můžete koupit! *Mluvicí kniha*[online]. 30. 11. 2012, 21. 6. 2015 [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <http://www.mluvicikniha.cz/onas/audioknihyznasehoarchivusimuazetekoupit>

Záznamu mluveného slova se dlouhodobě věnuje, pod již zmiňovanou zkratkou KTN, Knihovna a tiskárna pro nevidomé Karla Emanuela Macana. Jejím hlavním úkolem je poskytovat „nevidomým a těžce zrakově postiženým občanům informace i umělecké hodnoty, a to prostřednictvím Braillova slepeckého písma, zvukových záznamů, reliéfní grafiky a digitálních textů.“ Do jejího fondu jsou zařazeny také audioknihy z Mluvící knihy, ale jak je uvedeno výše nespécializuje se (na rozdíl od Mluvící knihy) jen na audioknihy, ale poskytuje svým uživatelům i jiné služby. Ale právě o namluvené knihy-audioknihy je mezi klienty KTN největší zájem.<sup>55</sup>

Současná podoba KTN vznikla v roce 1989, předchůdcem byl spolek "Český slepecký tisk", u jehož vzniku stál v roce 1918 nevidomý hudební skladatel, pedagog a osvětová osobnost Karel Emanuel Macan (1858-1925).<sup>56</sup> KTN poskytuje svým čtenářům dokumenty v Braillově písmu nebo je převádí do zvukové podoby. Tato načtená podoba se odlišuje od mluveného slova určeného pro vidoucí určitými prvky: pokud předčítá muž, informační a naváděcí hlas je ženský a naopak. KTN má k dispozici několik technických pracovišť, kde nahrává dokumenty, upravuje je a vypaluje na CD. Roční produkce zvukových knih se pohybuje kolem 100 titulů ročně a fond čítá několik tisíc titulů.<sup>57</sup>

Zaznamenané mluvené slovo je pro nevidomé mnohdy jedinou možností, jak získávat informace. Na rozdíl od jedinců, kteří se nevidomí již narodí a postupně se učí Braillovu písmu, se nevidomí, kteří přišli ke svému zrakovému znevýhodnění až později, musí srovnávat se svou obtížnou situací, a právě zvukové knihy představují určitou pomoc při adaptaci. Z pozice těchto lidí má zvuková kniha téměř nenahraditelnou terapeutickou a rehabilitační hodnotu.<sup>58</sup>

### **3.5. První komerčně vydaná audiokniha**

První komerčně, tedy pro platící posluchače, a ne pouze pro nevidomé či slabozraké, vydaná audiokniha v Česku je až v roce 2001 a jedná se o celosvětově úspěšnou knihu, která si v průběhu let po celém světě vytvořila velice početnou subkulturu fanoušků, tak že není divu, že jí patří i toto ryze české audioknižní prvenství, totiž Harry Potter a kámen mudrců od autorky J. K. Rowlingové. Splňuje onu podmínku nezkrácené původní předlohy. Vyšla v režii známého, nejen rozhlasového, režiséra dramatisací hlavně pro děti Jana Jiráně a

---

<sup>55</sup> KTN: Hlavní činnosti. *KTN* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <http://www.ktn.cz/about>

<sup>56</sup> KTN: Historie. *KTN* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://www.ktn.cz/history>

<sup>57</sup> KTN: Hlavní činnosti. *KTN* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://www.ktn.cz/about>

<sup>58</sup> Služby: KTN. *KTN: O nás* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.ktn.cz/about>

v nezapomenutelné, naprosto unikátní, a zcela ojedinělé četbě. Na obalu je napsáno vypráví, ale ještě lépe vystihuje jeho výkon slovo interpretace. Tato interpretace oblíbeného herce napříč věkovými kategoriemi Jiřího Lábuse, jenž knihu, která je celá a ze které se na výslovné přání autorky nesmělo vypustit ani slovo, vlastně ani nečte, on ji přímo před posluchačovými ušima dramatizuje. Je to vlastně taková dramatizace sui generis jedním člověkem, ale ve výsledku má posluchač dojem, jako by na něj z audioknihy promlouval ne jeden, ale alespoň dvacet různých herců, kteří se všichni bravurně zhostili svých jednotlivých partů. Skvělým příkladem je kapitola 11. Famfrpál a část, ve které je komentován právě probíhající famfrpálový zápas. V posluchači toto komentování vytváří, i za pomoci různých ruchů jako je šum mikrofonu, silný a velmi autentický dojem, že právě poslouchá reportáž ze skutečného sportovního utkání, což příběhu dodává na reálnosti, a je až neuvěřitelné, že je to skutečně práce s hlasem jednoho jediného herce.

Nejen její interpretace je fenomenální, atmosféru příběhu ještě vhodně dokresluje a v některých místech i umocňuje originální filmová hudba, na jejíž použití v audioknize bylo třeba kromě autorských práv i speciální povolení Rowlingové. A Česko bylo jedinou zemí, která směla v audioknižní podobě, snad na přání režiséra Jana Jiráně, který s hudbou a ruchy při své režii rád pracuje, hudbu mít. Takže první česká audiokniha je v tomto směru a z tohoto pohledu a vlastně i poslechu skutečným světovým unikátem. Jen škoda, že byl takto natočen jen 1. díl světoznámé série o mladém kouzelníkovi. Traduje se, že prý proto, že se samotné autorce zdála nakonec výsledná audiokniha až příliš dobrá, a lepší než britský originál, který čte britský herec povýšený do rytířského stavu sir Stephen Fry. Poněkud zvláště pak v tomto směru vyzní skutečnost, že celá série Harry Potter existuje v angličtině hned ve dvou verzích, a to ve výše zmíněné britské a americké, kde se role vypravěče (asi trochu více na způsob našeho Jiřího Lábuse, protože na obalu audioknihy není napsáno „read“-čte, nýbrž „performance“- „hraje, předvádí) ujal a jednotlivé postavy si také tak trochu zahrál v americké verzi britský herec Jim Dále. Získal za to také několik cen a tato verze může té britské směle konkurovat a mezi fanoušky se už roky vedou spory o to, která z těchto verzí je lepší. Stejně tak mají své dvě verze Harryho Pottera k poslechu k dispozici Němci (v němčině se více než převzatý pojem Audiobook či poněmčený výraz Audiobuch používá originální německý pojem das Hörbuch=knihy k poslechu, poslechová kniha). Jednu v podání Rufuse Becka, natočenou v Mnichově a druhou v podání Felixe von Manteuffela.

Přesto však z tohoto zvláštního důvodu příliš vysoké kvality se český posluchač dalších audioknih s Harry Potterem v titulní roli, kde by hlavní i ostatní role namluvil skvěle

Jiří Lábus, již nedočkali. Za to se tato audiokniha dočkala platinové desky za 10 000 prodaných nosičů (ještě MC). Rowlingová však dovolila v češtině pro komerční účely natočit ještě 2. díl Harry Potter a Tajemná komnata, ale již bez originální filmové hudby, vypravěčem se po Jiřím Lábusovi stal v režii Pavla Fuchse Pavel Zedníček a načetl knihu již ne doslovně.<sup>59</sup> Dokončení audioknižní podoby celé veleúspěšné knižní série se pak o několik let později v roce 2008 dočkali už jen nevidomí a slabozrací posluchači a zároveň členové Knihovny a tiskárny pro nevidomé a slabozraké Karla Emanuela Macana<sup>60</sup>, která pod speciální licenci pro zrakově postižené, v souladu s ust. § 39, odst. 1, písm. a) zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, kde pro nekomerční užití výlučně touto skupinou znevýhodněných uživatelů není potřeba pro převedení do zvukové podoby stejně jako třeba Braillova písma výslovný souhlas autora.<sup>61</sup> Takto tedy dopadla v české audioknižní podobě světoznámá série o chlapci s jizvou na čele ve tvaru blesku, o chlapci, který zůstal naživu, o Harrym Potterovi.

Sám Jiří Lábus v letošním roce 2021 získal cenu za zvláštní přínos v oblasti audioknih a mluveného slova<sup>62</sup>, nejen za Harryho Pottera, ale dalších více než 90 nahrávek, (mimochodem Jan Jiráň tuto cenu získal v roce 2015 také<sup>63</sup>). Informovala o tom na svých stránkách nejen AVA, ale i denní tisk v elektronické podobě, což také svědčí o vzrůstající oblibě audioknih.<sup>64</sup> V rozhovorech a článcích na téma natáčení audioknihy Harry Potter a Kámen mudrců se dočteme, že si Jiří Lábus spolu s režisérem Janem Jiráňem vytvářel hlasy pro jednotlivé postavy a pak i namluvil tak, že v jejich hlasovém projevu spojil třeba několik českých známých osobností. A přiznal také, že Albus Brumbál-ředitel Školy čar a kouzel v Bradavicích mluvil na začátku této knihy jinak než na jejím konci a že bylo potom nutné dané pasáže přetočit, aby byl jeho hlasový projev v rámci této jedné postavy v celé

---

<sup>59</sup> HORÁČKOVÁ, Alice. Lábus už je zase Potterem, poprvé na cédéčkách. *iDnes: Kultura* [online]. 17. 9. 2008 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: [https://www.idnes.cz/kultura/literatura/labus-uz-je-zase-potterem-poprve-na-cedeckach.A080916\\_181825\\_literatura\\_kot](https://www.idnes.cz/kultura/literatura/labus-uz-je-zase-potterem-poprve-na-cedeckach.A080916_181825_literatura_kot)

<sup>60</sup> Harry Potter a relikvie smrti: Biblio. *Biblio: Katalog* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://biblio.oui.technology/biblio/catalog/28064>

<sup>61</sup> 121/2000 Sb., Autorský zákon: Zákony pro lidi. *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121?text=%2039>

<sup>62</sup> Jiří Lábus oceněn Zvláštní cenou AVA. *Asociace vydavatelů audioknih: Audiokniha roku* [online]. 12. 4. 2020 [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: [https://asociaceaudioknih.cz/noviny/jirilabus\\_zvlastnicena/](https://asociaceaudioknih.cz/noviny/jirilabus_zvlastnicena/)

<sup>63</sup> Historie Audioknihy roku (2015): Asociace vydavatelů audioknih-AVA. *Asociace vydavatelů audioknih: Audiokniha roku* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://asociaceaudioknih.cz/historie/>

<sup>64</sup> Jiří Lábus dostal ocenění v oblasti audioknih. Načetl jich přes devadesát: *iRozhlas. IDnes: Zpravodajství* [online]. 8. 4. 2021 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: [https://www.idnes.cz/kultura/literatura/jiri-labus-cena-herec-audiokniha-roku-zvlastni-prinos.A210408\\_205026\\_show\\_aktual\\_baky?utm\\_source=www.seznam.cz&utm\\_medium=denni-tisk](https://www.idnes.cz/kultura/literatura/jiri-labus-cena-herec-audiokniha-roku-zvlastni-prinos.A210408_205026_show_aktual_baky?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=denni-tisk)

audioknize stejný a „jeho“ Albus Brumbál zněl tedy ve všech částech audioknihy stejně. Tolik perličky z natáčení první české audioknihy.<sup>65</sup>

### **3.6. Dračí tetování, jedna „horká“ kniha a první „moderní“ audiokniha v Česku a další audioknižní prvenství**

A kdy vlastně tedy v Česku vznikla první „moderní“ audiokniha? Když nebudeme počítat audioknižní dobrodružství slavného Harryho Pottera, které se později změnilo spíše v audioknižní anabázi, tak překvapivě později, a to nejen než v okolních zemích v čele s Německem, kde jsou audioknihy oblíbené, o USA a jejich audiobooks ani nemluvě, ale i než by se mohlo zdát, a to až v roce 2011. A mohla za to také jedna slavná kniha, i když slávy Harryho Pottera asi nedosahuje, ale každopádně to v té době byla „horká“ novinka i na knižním trhu. Tehdy si v nově vznikajícím audioknižním vydavatelství řekli, že by nebylo špatné vytvořit její audioverzi a rovnou se po jejím zkráceném anglickém názvu, byť jen dočasně, pojmenovat.

A tak v listopadu 2011 vzniklo vydavatelství Dragontattoo-v češtině dračí tetování, které se později přejmenovalo na již zmiňované a momentálně asi komerčně nejúspěšnější vydavatelství OneHotBook. Dračí tetování mu z názvu zmizelo, ale na vydávání „horkých“ knih ve smyslu populárních novinek se zaměřuje dodnes. A má na svém stále se rozrůstajícím kontě tedy i první českou „moderní“ audioknihu, která ve svém českém názvu dračí tetování sice nemá, ale v anglickém (být poněkud zavádějícím) překladu *The Girl with Dragon Tattoo-Dívka s dračím tetováním*, 1. díl původní trilogie Milénium, už ano. Čeští čtenáři, a díky tomuto vydavatelství a jeho prvnímu audioknižnímu počínu<sup>66</sup>, i posluchači ji znají pod přeloženým originálním názvem ze švédštiny *Muži, kteří nenávidí ženy*. Kniha, která odstartovala nejen dodnes trvajících oblību švédských detektivních knih a thrillerů, ale i audioknih. Autor Stieg Larsson, který psal od svých 15 let tzv. „do šuplíku“, a později byl uznávaným švédským novinářem, se ale celosvětového úspěchu a následné doslova laviny švédských drsných krimi sérií, kterou s sebou jeho dílo strhlo, bohužel nedožil. Zemřel za dosud nevyjasněných okolností jen pár dní po tom, co předal rukopis svému nakladateli. Dnes v původní sérii Milénium pokračuje David Lagercrantz a počet dílů původní trilogie se během let již zdvojnásobil na prozatímních šest. První díl Milénia, ostatně stejně jako celé, jak původní Milénium, tak to navazující, načetl herec Martin Stránský. Tento herec se

---

<sup>65</sup> HORÁČKOVÁ, Alice. Lábus už je zase Potterem, poprvé na cédéčkách. *iDnes: Kultura* [online]. 17. 9. 2008 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: [https://www.idnes.cz/kultura/literatura/labus-uz-je-zase-potterem-poprve-na-cedeckach.A080916\\_181825\\_literatura\\_kot](https://www.idnes.cz/kultura/literatura/labus-uz-je-zase-potterem-poprve-na-cedeckach.A080916_181825_literatura_kot)

<sup>66</sup> OneHotBook: O nás. *OneHotBook* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://onehotbook.cz/pages/o-nas>

stal průkopníkem nového audioknižního odvětví a získal také hned v 1. ročníku soutěže audiokniha roku 2013 cenu AVA za zvláštní přínos v oblasti audioknih, kterých během následujících let načetl nejen pro OneHotBook, ale i pro jiná vydavatelství několik desítek.<sup>67</sup>

A stál tak nejen u zrodu první české „moderní“ audioknihy, ale načetl také v roce 2011 i první audioknihy, která se dala nejprve koupit jen digitálně, prostřednictvím právě vzniklého a také prvního českého internetového obchodu Audiotéka.cz. A tou první pouze digitální audioknihou (trvalo delší dobu, než byla dostupná i na CD-MP3 nosičích), na kterou chtěla Audiotéka nalákat nové zákazníky, protože měla asi rok výlučnou licenci na její prodej, byť vydavatelem byl stejně jako u knih Fragment, takže jinde si ji koupit opravdu nemohli, byl Eragon<sup>68</sup>. První díl slavné fantasy série Odkaz dračích jezdců amerického spisovatele Christophera Paoliniho, který první verzi tohoto svého úspěšného románu napsal v pouhých 15 letech. Pozdější vydaná verze se stejně jako další díly zamýšlené trilogie, a nakonec tetralogie Odkaz dračích jezdců, kterou kromě Eragona tvoří ještě knihy Eldest, Brisinger a Inheritance, dočkaly celosvětového úspěchu nejen mezi mládeží. A byla to rozhodně dobrá volba, což potvrzuje i fakt, že se audioknižní podoby dočkaly všechny čtyři díly<sup>69</sup>, stejně jako ten první i všechny ostatní opět bravurně načetl Martin Stránský, a vdechl tak Alagäesii, zemi, v níž se příběh odehrává, nový život. Nemusí být vždy pravidlem, že se celá série dočká své audioknižní podoby, ostatně u filmového zpracování je to podobné. Tam je naopak série Harry Potter světlou výjimkou, která se dočkala filmového zpracování všech svých dílů, a jak je známo poslední 7. díl byl dokonce z důvodu své obsáhlosti a bohatosti děje rozdělen na dvě části. Roli tam jistě hrály i finanční důvody, protože pak se začaly dělit poslední díly i u sérií, u kterých to z dějového hlediska nebylo nutné (např.: Stmívání, Hunger Games). Posledně jmenovaná série se také celá dočkala svého audioknižního zpracování, a to dříve, než byly v kinech k vidění poslední díly.

Audioknihy, respektive jejich vydavatelé se však nesnaží být jen rychlejší než filmové zpracování díla v kinech, ale snaží se o vydání audioknihy společně s knihou ve stejný den, což se stává trendem dneška. Na trhu dokonce existuje jedna výjimka, která vyšla dříve jako audiokniha než v knižní podobě, a to Královnina šavle od Doroty Maslowské (nakladatelství Tympanum). Zajímavé u této nahrávky také je, že její verze na CD-MP3 je na stránkách vydavatelství podstatně levnější (nyní ve slevě 45 Kč z 50 Kč), než její digitální verze MP3

---

<sup>67</sup> Audioteka.com: Vyhledávání: Martin Stránský. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/search/reader?query=Martin%20Stránský>

<sup>68</sup> Audioteka.com: Eragon. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/audiobook/eragon>

<sup>69</sup> Audioteka.com: Odkaz dračích jezdců. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/search/cycle?query=Odkaz%20Drač%C3%ADch%20jezdců>

ke stažení (nyní ve slevě 170 Kč ze 189 Kč)<sup>70</sup>, což také nebývá běžné. Ale je to skutečně jen jedna výjimka potvrzující fakt, že na audioknižním trhu obecně sílí snaha vydat audioknihu alespoň přibližně ve stejnou dobu, kdy vyjde kniha, což také dokládá vzestup oblíbenosti audioknih.

Zákazník si tak totiž může hned při současném vydání obou verzí vybrat, jaké podobě novinky dá přednost, popřípadě, že si koupí obě verze, což mu umožní chvíli si příběh číst v klasické tištěné knize, ať již vázané nebo brožované, o elektronických e-knihách nemluvě, a ve chvílích, kdy samotné čtení není možné, nebo je například kvůli okolnostem obtížné, tak může díky audioknize v příběhu pokračovat. A to je jednou z výhod audioknih, že bude příběh dále poslouchat, ať již na fyzickém nosiči, kterým je většinou kvůli délce CD-MP3, nebo si audioknihu stáhne v internetovém obchodě dle svého výběru a následně ji bude poslouchat v digitální podobě ve formátu MP3. V zásadě má z těch ryze audioknižních na výběr pouze dva (a do třetice lze částečně přičíst i Suprafonline.cz<sup>71</sup>, který nabízí kromě hudby i mluvené slovo a audioknihy<sup>72,73</sup>), ale z těch dvou hlavních je to nyní Audiotéka.com<sup>74</sup> a o rok později vzniknuvší Audiolibrix.com<sup>75</sup> a oba obchody mají také své vlastní aplikace dostupné zdarma, kde je možné u nich zakoupené audioknihy jednoduše a ihned poslouchat, kdykoliv a kdekoliv se posluchači zachce, což má koneckonců jedna z nich i ve svém sloganu.

### 3.7. Poezie

Specifickým příkladem, který je obtížně zařaditelný a nevejde se obecně do škatulky audioknihy, je poezie, u které se jen málokdy jedná o přečtení či přesněji recitaci celé knihy veršů. Výjimkou potvrzující pravidlo budiž v tomto případě jmenovány knihy F 12.2 a E&J Tomáše Tajchnera. Jeho první sbírka vyšla knižně samizdatem-samonákladem, tedy na náklady autora, a druhá již „klasicky“ u nakladatelství 65. pole, které vydalo i několik audioknih, například úspěšnou knihu Tomáše Sedláčka *Ekonomie dobra a zla*, založenou na jeho diplomové práci. Obě Tajchnerovy sbírky, které vyšly společně v rámci jedné audionahrávky, nejsou příliš dlouhé, nemají dohromady více než 47 minut. A nyní, poté, co

---

<sup>70</sup> Královna šavle: Dorota Maslowska. *Tympanum: audioknihy* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.tympanum.cz/detail/tbooks-566104-kralovna-savle>

<sup>71</sup> Supraphonline. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz>

<sup>72</sup> Supraphonline: Mluvené slovo. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/vyhledavani/alba/mluvene-slovo>

<sup>73</sup> Supraphonline: Audioknihy. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/vyhledavani/alba/maingenre.3-genre.3>

<sup>74</sup> Audioteka. *Audioteka* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/>

<sup>75</sup> Audiolibrix. *Audiolibrix* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.audiolibrix.com/cs>



si tento projekt v rámci komerčních placených nákupů vydělal na své náklady, jsou dostupné v podobě audioknihy na autorových stránkách ke stažení zcela zdarma se souhlasem autora.<sup>76</sup> Každý si tedy může básně poslechnout, bravurně je recituje známý herec Martin Stránský, který sice na začátku tvrdí, že obě sbírky čte, nicméně je to bezpochyby pěkný přednes a recitace.

Zpravidla se však o celé knihy veršů nejedná, většinou jde jen o výběr jednotlivých básní zpravidla ze známých sbírek, například básně Chopinův klavír ze sbírky básní Černá růže od Cypriana Norwida, kterou nádherně recituje herec Jiří Adamíra a má jen 10 minut. Pravděpodobně se tak jedná o jednu z nejkratších nahrávek na trhu, ne-li nejkratší, ale její poslech je jistě obohacujícím zážitkem pro všechny příznivce poezie a za cenu 39 Kč, za kterou se prodává na portálu Audiolibrix.com, jako audiokniha,<sup>77</sup> se jistě vyplatí.

Ve výše uvedených případech, kromě ilustrativních výjimek samozřejmě, je mnohem vhodnější použít širší označení mluvené slovo než jen jeho užší část, audioknihu, a pokud již něco se slovem audio, tak jako vhodný kandidát se širokým významem se jeví audiodílo.

#### 4. Jak se audioknihy vytvářejí

Vlastní tvorba audioknih není nijak jednoduchá záležitost a podílí se na ní celá řada profesí, v první řadě je to sám interpret. Pro interpretaci knih jsou zpravidla vybíráni profesionální herci nebo dabéři, jejichž schopnosti jsou zárukou bezvadného výsledku. Interpretů audioknih máme u nás mnoho, většinu hlasů známe z filmových či divadelních rolí a z dabingu. Nakladatelství exkluzivní smlouvy s interprety zpravidla nespisují, pouze v případě celých sérií knih, které na sebe navazují, se předpokládá, že interpret načte vše. Herec, který chce interpretovat, musí mít schopnost pochopit autora a předat jeho myšlenky, pokora k textu je nejdůležitější. O tom, že je výběr interpreta pro audioknihu velmi důležitý, svědčí i fakt, že na všech webových stránkách, které knihy k prodeji nabízejí, je možné si audioknihu vybrat nejen podle katalogu autorů, či seznamu děl a nabídek nejprodávanějších či nejnovějších titulů, ale i podle interpretů, kteří knize svůj hlas propůjčili. Každá kniha si žádá jiný typ vypravěče. Pro nakladatelství je důležité, aby oslovili správného člověka, který postavě v knize vdechne to kouzlo, které kniha a postavy v ní mají. „Vypravěče není možno ztotožnit s autorem, ačkoli ve vypravěči je vždy něco z autora.“<sup>78</sup> Dobrým příkladem je Bára

---

<sup>76</sup> TAJCHNER, Tomáš. Audiokniha zdarma ke stažení: tt-tomáš tajchner. *Tympanum: audioknihy* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <http://www.tajchner.cz>

<sup>77</sup> Audiokniha Chopinův klavír. *Audiolibrix* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z:

<https://www.audiolibrix.com/cs/Directory/Book/1890/Audiokniha-Chopinuv-klavir-Cyprian-Norwid>

<sup>78</sup> ŠTOCHL, Miroslav. *Teorie literární komunikace*. 1. Vyd. Praha, 2005. ISBN 80-86903-09-5. s. 59-64

Hrzánová, oblíbená herečka, která svým charakteristickým hlasem oživila nejednu postavu a příběh, ztvárňuje často dívky, jejichž zevnějšek není právě dokonalý a musí se nejen proto vypořádat se svým okolím a jdou z průšvihů do průšvihů. Jedná se například o Metráčka nebo Hrdého Budžese.<sup>79</sup>

Dále se na výrobě audioknih podílí zvukový mistr, který se stará o pořizování nahrávek a vysokou kvalitu audioděl, přítomen v nahrávacím studiu musí být i textový a jazykový dohled, jehož funkce spočívá ve sledování textu, je třeba hlídat přesnou interpretaci textu a správnou výslovnost cizojazyčných výrazů. Závěrečná činnost při výrobě audioknih spočívá v přepisu záznamu z pevného disku na disk CD a dohled na dynamiku jednotlivých stop, tomu se říká mastering. Nakonec musí školený zvukař upravit CD verzi třeba i do formátu MP3 a vše opatřit technickými údaji.<sup>80</sup> Nezbytnou samozřejmostí pak je pochopitelně i kvalitní nahrávací studio, v němž je z hlediska technického vybavení nutné pracovat s technickými přístroji schopnými pořizovat kvalitní záznam a vytvářet nahrávky. Nutné je mít dobře zabezpečené všechny administrativní práce, což je základní činnost, bez níž se žádná organizace neobejde. Administrativně třeba zajistit například vypracovávání žádostí a vyúčtování grantů, vyřizování veškeré korespondence či zajištění autorských práv.

Audioknihy nahrávají velká audiovydavatelství, do svých edičních plánů je zařazují knižní nakladatelé. Najdeme i mnoho vydavatelů, kteří zafinancují jednu zvukovou knihu. Náklady na nahrání mluveného slova si s vydáním tištěné knihy nezadají. Je třeba uzavřít smlouvy s autory – spisovateli a jejich agenty, překladateli, v případě využití knižní obálky i s ilustrátory. U populárních titulů anebo úspěšných zahraničních bestsellerů může být tato částka jednou z nejvýznamnějších položek rozpočtu, přesto audiovydavatelé, podobně jako knižní vydavatelé, vzájemně soutěží, kdo tato autorská práva získá, neboť teprve až po uplynutí sedmdesáti let od úmrtí autora knižní předlohy, je možné nahrát audioknihy bez ošetření autorských práv, tedy bez jejich zakoupení od jejich držitele. Výsledná audiokniha má podobně jako kniha svou obálku, či booklet v případě vydání na fyzickém nosiči.<sup>81</sup> O tom, že obalu je věnována náležitá pozornost, svědčí mimo jiné i to, že ještě před tím, než byla zavedena soutěž o audioknihu roku, byla uspořádána soutěž o nejhezčí obal audioknihy.

---

<sup>79</sup> Hrdý Budžes: Barbora Hrzánová. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/album/860-douskova-hrdy-budzes#album-awards>

<sup>80</sup> Výroba: KTN. *KTN: O nás* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.ktn.cz/about>

<sup>81</sup> SMOLÍKOVÁ, Klára. Jak vzniká audiokniha. *Klára Smolíková: Spisovatelka, scénáristka, lektorka* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/clanek/jak-vznika-audiokniha>

## **5. Distribuce audioknih**

Dodávání audioknih do obchodní sítě a ke konečným spotřebitelům, tedy distribuce, je dalším důležitým krokem. Distribuce v podstatě začíná již u spotřebitele, jehož nákupní preference sleduje nakladatel a ten podle poptávky uzpůsobuje svoji nabídku, na druhou stranu ale zase jejich nabídka formuje vkus a tím nákupy spotřebitelů. Nákupy a preference spotřebitele se zjišťují podle odbytu, žebříčků oblíbenosti, různých anket a diskusí. Odbyt si každý nakladatel sleduje sám, stejně tak jako si vytváří ankety na webových stránkách nebo sociálních sítích. Pokud se audiokniha distribuuje výhradně elektronicky prostřednictvím distribučních audioknižních portálů, tak se pro prodejní propagaci užívají různé reklamní plochy (bannery), které jsou k dispozici v rámci internetové sítě. Knižní průmysl, jako dneska téměř vše, ovládají také módní trendy, a to se odráží i v průmyslu audioknižním, neboť většina audioknih se vydávána na základě odbytu knih.

### **5.1. Kamenné prodejny**

Distribuce audioknih může mít několik podob. Rozšířenou možností je spolupráce s knihkupectvími a prodejny zvukových nosičů. Kamenné prodejny specializované pouze na audioknihy u nás nejsou a pravděpodobně ani nebudou. Pokud si zákazník chce koupit audioknihu v kamenném obchodě, tak si zajde do knihkupectví, prodejen CD nebo do Reprezentační prodejny Českého rozhlasu na Vinohradech, která na svých stránkách prodej mluveného slova na CD nosičích uvádí hned na prvním místě. Ne všechna knihkupectví prodej audioknih podporují, z těch větších prodejen jsou audioknihy dostupné v prodejnách Luxor, Kanzelsberger, Knihcentrum, Academia.

### **5.2. Internet**

#### **5.2.1. E-shop**

Další možností je nákup na internetu, dnes již zcela běžný a mnohými lidmi i preferovaný způsob nákupu. Většina e-shopů je přehledná, audiokniha se dá vyhledávat podle různých kritérií a díky komentářům od zákazníků si může nakupující přečíst názory a hodnocení ostatních na hledaný produkt. Další výhodou hledání výrobku na internetu je možné srovnání cen v různých e-shopech. I nakladatelství si uvědomují, že každý, kdo si prohlíží jejich stránky, je potenciálním zákazníkem, a proto je pro něj připraveno hned několik lákavých nabídek, kdy za registraci na webových stránkách může zákazník získat např. zlevněné audioknihy, ukázkou audioknihy, odběr katalogů, e-maily s novinkami prodejce aj. V současné době jsou již k dispozici i velmi moderní, pohodlné a sofistikované

metody nákupu audioknih přímo přes webové portály jednotlivých nakladatelů nebo prodejců, kteří se na prodej audioknih specializují, což dále pomáhá k úspěšnému šíření tohoto znovuobjeveného fenoménu. Takovým internetovým obchodem prodávající audioknihy pouze v digitální podobě je Audioteka.com, která realizuje prodej audioknih renomovaných vydavatelství. Pro koupi audioknihy je potřeba se zaregistrovat na stránkách, vybrat knihu, zaplatit poplatek a poté už se kniha objeví na Poličce a je možné si ji kdykoli a opakovaně stáhnout. Audiotéka.com dnes nabízí i možnost nákupu audioknih přes mobilní telefon, stačí si stáhnout jimi nabízenou aplikaci.

### **5.2.2. Volné stahování**

Stahování dokumentů a souborů rozličného obsahu na internetu je dnes považováno za běžnou činnost. Nejprve se musí soubory nahrát na internet a poté následuje činnost sdílení a stahování koncovými uživateli. Pro stahování existují různé legální, ale i nelegální cesty. Nelegální stahování je v éře internetu velký problém především pak v oblasti audiovizuální tedy filmové tvorby, ale s rozmachem možnosti legálního stahování audioknih v digitální podobě se objevila také snadná a dostupná možnost si i audioknihy stáhnout nelegálně. A i když se dnes již s tímto problémem bojuje, neboť o velké zisky přicházejí nejen filmoví tvůrci, především producenti, ale i nakladatelé, a v dnešní době samozřejmě i vydavatelé audioknih. Bohužel je situace taková, že zdrojů pro nelegální stahování je velké množství, a mnohdy je vyhledavač nabídne i před těmi legálními a placenými. Ale na druhou stranu není při téměř nepřehledném množství snadné všechny servery objevit a poukázat na jejich protizákonné jednání. A navíc se tento způsob získávání obsahu využívá čím dál tím častěji.

Legálním stahováním lze pořídit audioknihy za finanční obnos, případně i některé audioknihy zdarma. Pokud se jedná o stahování zdarma, často to bývají starší literární kousky, které mnohdy bohužel zajímají jen nevelkou část lidí. Například projekt Českého rozhlasu nebo dobrovolníky namluvené pohádky, projekt Librivox apod. Také to jsou audioknihy v rámci nějakého projektu, které jsou po časově omezenou dobu přístupné pro volné a bezplatné stažení. Často vydavatelé nabízejí ukázky audioknih zdarma. Existují ale i portály, kde jsou odkazy na volně stažitelné audioknihy.

Jaký systém ochrany bude opravdu fungovat, a neskončí krachem jako server i-legalne.cz? Jednou z oblastí je cenová politika, nižší ceny bez distributorů, které uspokojí koncové uživatele, neboť budou platit méně. Jak ale určit tu správnou cenu audioknihy bez média? Často padají názory, že soubory jsou předražené, musíme se ale také zamyslet nad

tím, jaké jsou výdaje na pořízení audioknih. A jakou zvolit platbu pro spokojenost zákazníků? Ti samozřejmě chtějí dostat svou zaplacenou audioknihu co nejdříve. Výhodou je, že odpadá proces distribuce média, který probíhal například přes poštu. Takže se celý proces zrychluje. Proto je ideální placení přes mobilní telefon nebo platba kartou, model, na který si lidé už zvykají. V prostředí internetu je velmi důležitá ochrana souborů, které si legálně zakoupíme. U společnosti Audiotéka.com je situace taková, „že stažené soubory si můžete nahrát kamkoli, nejsou chráněny proti kopírování, ovšem nesou zakódovanou informaci o majiteli, respektive transakci. V případě nelegálního šíření tak lze dopátrat původce sdílení“<sup>82</sup> Další ochranu má i Supraphonline. Dříve tomu tak bylo formou DRM ochrany neboli Digital Rights Management, což se překládá jako Správa digitálních práv<sup>83</sup>, které znemožnila udělat kopii bez potřebného práva. Touto ochranou proti kopírování jsou dodnes chráněna již ustupující DVD i jejich následníci Blu-Raye, a právě kvůli této ochraně si film legálně bez porušení této ochrany nikam nenahrajete, na rozdíl od CD, které si můžete legálně nahrát do jakéhokoli svého zařízení, které to podporuje.

### 5.3. Knihovny

Audioknihy lze získat i v českých klasických knihovnách, a to jenom za poplatek za členství, například v Městské knihovně v Praze.<sup>84</sup> Jedná se o finančně výhodnou alternativu. Navíc knihovny stále rozšiřují svoje portfolio i v oblasti audioknih. Otázkou zůstává, jak řeší otázku autorských práv a možnosti si takto pouze vypůjčené CD nahrát například do počítače či jiného podporovaného zařízení, ale to není předmětem této práce. Více než čtvrtina lidí si nekoupí za rok ani jednu knihu, ale často si to vynahradí buď půjčením z knihovny, nebo nelegálním stažením. Je dokázáno, že návštěvníci knihoven jsou především lidé studující nebo vystudovaní na úrovni vyššího než základního vzdělání.<sup>85</sup> Síť knihoven je v České republice je poměrně hustá, knihovny jsou průběžně modernizovány, aby držely krok s novými technologiemi, zde se jedná tedy především o ty velké, což zase vede ke zvyšování jejich návštěvnosti.

---

<sup>82</sup> POLESNÝ, David. Jestli vás nebaví číst, můžete si koupit čtené knihy v MP3. *Živě.cz* [online]. 2. 1. 2012 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.zive.cz/bleskovky/jestli-vas-nebavi-cist-muzete-si-koupit-ctene-knihy-v-mp3/sc-4-a-161679/default.aspx>

<sup>83</sup> Přehrávání obsahu s DRM ochranou ve Firefoxu: Návod Firefoxu. *Návod Firefoxu* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://support.mozilla.org/cs/kb/prehravani-obsahu-s-drm-ochranou-ve-firefoxu>

<sup>84</sup> Městská knihovna v Praze: vyhledávání: Audioknihy. *Městská knihovna v Praze* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: [https://search.mlp.cz/cz/?query=audioknihy&kde=all#/c\\_s\\_ol=kde-eg:all-amp:query-eg:audioknihy-amp:offset-eg:168](https://search.mlp.cz/cz/?query=audioknihy&kde=all#/c_s_ol=kde-eg:all-amp:query-eg:audioknihy-amp:offset-eg:168)

<sup>85</sup> TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztahy ke knize* (2007). 1. vyd. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1. s. 78-88

## 6. Trh s audioknihami v ČR

Trh audioknih v České republice se liší od ostatních zemí, audioknihy jsou u nás vesměs stále ještě novinkou. V oblasti kamenných obchodů se se světem rovnat nemůžeme, ale v prodeji na internetu jsme víceméně na podobné úrovni, porovnáváno velikostí našeho trhu. Propojení mezi internetovými a kamennými obchody existuje. „Dříve internet podporoval kamenný obchod. Lidé na internetu našli informaci, kde knihu najdou, šli ji koupit. Teď už většinou přes internet i nakupují. Dokonce se stává, že si v knihkupectví knihu prohlédnou a potom koupí na internetu.“<sup>86</sup>

Pomalejší rozvoj našeho trhu souvisí s několika jevy. Jedním z nich je ten, že knihkupectví upřednostňují knihy a přizpůsobují prostory v obchodech spíše potřebám čtenářům nežli knižním posluchačům. Z pohledu zákazníka lze pozitivně hodnotit skutečnost, že i u nás se již zabydlel nový přístup, kdy je možné si zboží osahat, začíst se do knih, což by ještě před několika lety bylo nemyslitelné. V knihkupectvích jsou koutky, kde si lidé mohou knihu v klidu prohlédnout a bez výčitek se do ní začíst, ať už si ji zakoupí nebo ne. Zatímco koutek na poslouchání audioknih je jevem zcela ojedinělým.

### 6.1. Nakladatelství u nás

Většina nakladatelství u nás začínala s prodejem audioknih pozvolna, neboť poptávka nebyla příliš vysoká. Některá nakladatelství vydávají audioknihy jako rozšíření své základní produkce, jiná vznikla nově za účelem vydávání audioknih.

Zaměřila jsem se na zmapování našich nakladatelství v časové linii více méně od nejstaršího po to nejnovější. Všechna vydavatelství a projekty, které dále zmíním, mají svoje webové stránky. Je to určitě dobrý propagační krok cílící především na mladší posluchače. Další shodnou aktivitou je uveřejňování seznamu deseti jimi doporučených děl na stránkách [www.ctesyrad.cz](http://www.ctesyrad.cz) neboli Čtenářův sympatický průvodce.<sup>87</sup>

#### 6.1.1. Supraphon

Supraphon<sup>88</sup> je nestarší vydavatelství, které zahájilo svoji činnost ve třicátých letech dvacátého století se zaměřením na výrobu gramodesek a jejich šíření. Značka Supraphon byla zaregistrována v roce 1932. Archiv Supraphonu je bezkonkurenčně nejbohatším

<sup>86</sup> TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a interneti: Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení* (2010). 1. vyd. Brno: Host, 2011. 191 s. ISBN 978-80-7294-515-3. s. 29

<sup>87</sup> Čte sy rád: Čtenářův sympatický rádce. *Čte sy rád: Čtenářův sympatický rádce* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <http://www.ctesyrad.cz>

<sup>88</sup> Supraphon. *Supraphon* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphon.cz>

hudebním archivem v České republice. Už před rokem 1989 se mezi jeho nahrávkami vyskytovaly i nahrávky mluveného slova, i když hudba byla vždy prioritou. "Navzdory tendenčním kulturním trendům před rokem 1989 obsahuje archiv SUPRAPHONu kromě nescíslného množství snímků všech hudebních žánrů i cenné nahrávky mluveného slova, které jsou nenahraditelným dokladem vývoje českého dramatického umění i hereckého mistrovství."<sup>89</sup>

Velkým krokem vpřed je Supraphonline, digitální obchod s českou hudbou, ale také s mluveným slovem, spuštěný 24. listopadu 2011. „Byl to první digitální obchod v České republice, který vedle klasického formátu MP3 (v kvalitě 320 kbps) nabídl veškerý sortiment rovněž v bezztrátovém komprimačním formátu FLAC, jenž poskytuje kvalitu záznamu srovnatelnou s kvalitou na CD nosičích.“<sup>90</sup>

Již rok po svém spuštění získal portál Supraphonline dvě nominace v prestižním ocenění českého internetu – Křišťálová lupa 2012, a to v kategoriích Projekt roku a E-commerce inspirace, o kterých rozhoduje odborná porota.<sup>91</sup> Od počátku roku 2016 nabízí e-shop Supraphonline vedle downloadingu tedy možnosti stažení také možnost nákupu fyzických nosičů CD, DVD a LP. V zastoupení žánrů na svých stránkách [www.supraphonline.cz](http://www.supraphonline.cz) k 7. 5. 2021 uvádějí 2316 položek z oblasti mluveného slova, 1423 audioknih, 161 dramatizací, 178 humoru, 2578 nahrávek pro děti a další.<sup>92</sup> Obchod má příjemné uživatelské prostředí, je přehledný a má propracované vyhledávání a nabízí také krátké ukázky jak písní, tak audioknih a mluveného slova k poslechu.

### 6.1.2. Radioservis

Vydavatelství Radioservis<sup>93</sup> je jednou z částí produkce Českého rozhlasu, který začal vysílat v roce 1923. Aktuálně má 20 stanic rozdělených na zahraniční, celoplošné, regionální a speciální. Stal se velkým průkopníkem v přímém přenosu, přenesl jako první koncert České filharmonie, bohoslužby a projev T. G. Masaryka. Díky navyšování koncesionářů se Radioservis neustále zvětšoval už od počátku 30. let, kdy už vysílal i do světa. Během válek a revolucí docházelo k časté cenzuře týdeníků a zákazu vysílání. Rozhlas i tisk obsahoval informace o literatuře, medailony spisovatelů a rozhovory. Rádio mělo pro kulturní vývoj

---

<sup>89</sup> O nás: Supraphon. *Supraphon* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.supraphon.cz/o-nas>

<sup>90</sup> O službě Supraphonline: Supraphonline. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/o-nas.html>

<sup>91</sup> Supraphonline: O nás. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/o-nas.html>

<sup>92</sup> Supraphonline: Mluvené slovo. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/vyhledavani/alba/mluvene-slovo>

<sup>93</sup> Radioteka. *Radioteka* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: [www.radioteka.cz](http://www.radioteka.cz)

České republiky veliký význam. Informovalo občany o novém dění, vzdělávalo je nenásilnou formou a bavilo je. Dramatizace textu a rozhlasové hry byly v rozhlasu „denním chlebem“. Radioservis na nic z toho nezanevřel a jak dramatizace, tak další nahrávky z bohatého rozhlasového archivu prodává jak na internetu, od roku 2015 má vlastní internetový obchod Radiotéka<sup>94</sup>, tak v Reprezentační prodejně Českého rozhlasu ve Vinohradské 12 v Praze. Český rozhlas jde s dobou, v současnosti vysílá i stejnojmenný podcast tedy Vinohradská 12,<sup>95</sup> který se v loňském roce dokonce stal podcastem roku ve veřejnoprávní sekci.<sup>96</sup> Toto, dnes i v Česku, často nejen v souvislosti s audioknihami používané, slovo vniklo spojením dvou slov -pod, což v angličtině původně znamená tobolka. Ale zde to již vyšlo ze slova iPod, hudebního přehrávače firmy Apple, který se původně prezentoval jako jakási „tobolka na písničky“ s tisíci skladbami ve Vaší kapse. A slova broadcasting ve smyslu vysílání.<sup>97</sup>

V Radioservisu se o reprezentační prodejnu stará Jiří Bureš a tvrdí, že zájem o audioknihy je: „Jak o cédéčka, tak teď o nový formát MP3, na kterém vycházejí jak rozhlasové dramatizace, tak načtené knihy různých českých i světových autorů. Mezi novinkami je teď velmi úspěšný titul Směšné lásky Milana Kundery, což je právě ten formát MP3. A co se audiocédéček týče, tak například rozhlasová dramatizace Vojny a míru.“<sup>98</sup>

Projekt tohoto rádia, který si jistě zaslouží alespoň zmínku se jmenuje Čtenářský deník, aneb Vem Boženu do metra, jehož stránky, jako ostatně i mnohé jiné, sice během let změnilы svůj vzhled a není tak již v té podobě, v jaké před lety vznikl,<sup>99,100</sup> ale přesto si stále můžete poslechnout nejen Babičku Boženy Němcové v procítěném podání Hany Kofránkové, která je sama nejen interpretkou, ale také známou režisérkou mluveného slova.<sup>101,102</sup> Ale také

<sup>94</sup> Radioteka. *Radioteka* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: [www.radioteka.cz](http://www.radioteka.cz)

<sup>95</sup> Vinohradská 12: iRozhlas. *iRozhlas: Český rozhlas* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/vinohradska12>

<sup>96</sup> Posluchači ocenili souvislosti a kontext, říká k úspěchu podcastu Vinohradská 12 jeho moderátorka: iRozhlas. *iRozhlas: Český rozhlas* [online]. 10. 6. 2020 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: [https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vinohradska-12-podcast-lenka-kabrhelova-cesky-rozhlas-plus\\_2006101831\\_ada](https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vinohradska-12-podcast-lenka-kabrhelova-cesky-rozhlas-plus_2006101831_ada)

<sup>97</sup> Co je to Podcast?: IT Slovník. *IT Slovník* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/podcast>

<sup>98</sup> ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Audioknihy se v Česku neprosazují lehce. *Český rozhlas* [online]. 5.12.2008 [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/audioknihy-v-cesku-se-neprosazuji-lehce>

<sup>99</sup> SKŘIVÁNKOVÁ, Jana. Vem Aloise na kolo nebo Boženu do metra aneb Povinná četba v mp3. *Moje čeština: Čeština nemusí být nuda* [online]. 24. 4. 2011 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.mojecestina.cz/article/2011041602-vem-aloise-na-kolo-nebo-bozenu-do-metra-aneb-povinna-četba-v-mp3>

<sup>100</sup> Vem Boženu do metra. *Muzeum Boženy Němcové: Česká Skalice* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/bozena-nemcova/dilo/vem-bozenu-do-metra-241cs.html>

<sup>101</sup> BLÁHOVÁ, Kateřina. Božena Němcová: Babička. *Český rozhlas: Témata-Literatura-Čtenářský deník* [online]. 29. 2. 2020 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/bozena-nemcova-babicka-8143333>

<sup>102</sup> Český rozhlas: Téma-Čtenářský deník. *Český rozhlas: Téma-Čtenářský deník* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/ctenarskydenik>



například několik krátkých povídek Jaroslava Rudiše z knihy *Café Cantona*, které čte sám autor.<sup>103</sup> V průběhu let nahrávky také přibývaly.

### 6.1.3. AudioStory

Vydavatelství AudioStory<sup>104</sup> založila paní PhDr. Jindřiška Nováková jako malou, rodinnou firmu v roce 1991, kdy vyplnila tehdejší mezeru na trhu. Cílem této společnosti je vytvářet soukromý zlatý fond zvukových nahrávek četby, určený pro milovníky literatury a uměleckého slova na mikrofon z řad zdravých i zdravotně handicapovaných lidí. Jsou průkopným vydavatelstvím zaměřujícím se na prózu pro děti i dospělé, inspirovali se americkými a kanadskými audioknižními nahrávkami, které vycházely daleko dříve než u nás. Cílí především na ženu středního věku, nakupující pro sebe, svou rodinu či známé. Od roku 2010 spolupracuje s knižními nakladatelstvími Portál, Argo, Motto, Vyšehrad. A právě poslední jmenované nakladatelství se jim stalo dlouhodobým partnerem k produkci audioknih a mluveného slova. Jejich tituly jsou dostupné nejen na jejich stránkách, ale i v kamenných obchodech a v rámci digitální distribuce.<sup>105</sup>

### 6.1.4. Tympanum

Tympanum<sup>106</sup> je vydavatelství, založené Josefem Burkovským a Karlem Černoškem v roce 2006, které se zaměřuje na výrobu a prodej audioknih, a to na literaturu pro děti a detektivky. Všechny CD jsou doplněny popisem v Braillovu písmu jak na obalu, tak na samotném nosiči. Oni sami vydali už přes šedesát titulů dostupných na e-shopu, v kamenných obchodech a také na [www.audioteka.com](http://www.audioteka.com), kde se dá titul za poplatek stáhnout s licencí do počítače, telefonu, nebo přehrávače.

Karel Černošek v rozhovoru pro Český rozhlas uvedl několik vět, které charakterizují jejich posluchače. Posluchači jsou: "Většinou střední generace, většina posluchačů jsou ženy, často třeba ženy v domácnosti, které jsou zvyklé poslouchat při nějakých domácích pracích. A myslím, že stále větší skupinou jsou řidiči. U audioknih je šance prorazit skutečně jen s těmi nejznámějšími tituly, doslova s bestsellery. Proto jsme sáhli třeba po Agatě

---

<sup>103</sup> *Café Cantona* (Jaroslav Rudiš). *Český rozhlas: Vltava* [online]. [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/cafe-cantona-jaroslav-rudis-5069775>

<sup>104</sup> AudioStory: Audioknihy, Mluvené slovo. *AudioStory: Audioknihy, Mluvené slovo* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.audiostory.cz/www/>

<sup>105</sup> Historie: AudioStory. *AudioStory: Audioknihy, Mluvené slovo* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.audiostory.cz/www/vydavatelstvi/historie?podkategorie=13>

<sup>106</sup> Tympanum. *Tympanum* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.tympanum.cz>

Christie nebo Paulu Coelho. Teď jsme zrovna vydali Anděle a démony od Dana Browna."<sup>107</sup>

Aktuálně na jejich stránkách elektronicky probíhá festival Dycky Audio!<sup>108</sup> 2021 s řadou slev a soutěží „Už je to tu zas, jaký je to hlas?“, kdy mají soutěžící poznat, kdo na nahrávce předčítá vybraný úryvek a mohou tak vyhrát poukaz na audioknihy od tohoto vydavatelství.<sup>109</sup>

### 6.1.5. Popron

Popron<sup>110</sup> je firma založená v roce 1990 a od té doby má v Česku i internetový obchod.<sup>111</sup> Zajímá se především o hudební umělce, s nimiž uzavírá exkluzivní smlouvy, na jejichž základě se snaží co nejvíce zpopularizovat jejich nahrávky a koncerty. Po zaregistrování se na stránkách nabízí ukázky jimi vydaných děl. Zabývá se ale i tvorbou audioknih, a především její popularizací a prodejem. Nabízejí zvukové nosiče s jakýmikoli zvukovými nahrávkami. Mají rozsáhlý e-shop, kde prodávají velmi různorodé výrobky, včetně netradičních dáreků, od domácích potřeb, až po audioknihy.<sup>112</sup>

### 6.1.6 Audioteka.com<sup>113</sup>

Je to první ryze digitální obchod s audioknihami, který vznikl v říjnu 2011, o němž byla výše již několikrát řeč, a který dostal hned v prvním ročníku cenu Audiokniha roku 2013 za mimořádný přínos v oblasti audioknih a mluveného slova. Svou službou, tedy prvním obchodem tohoto druhu v ČR, prokázala audioknihám a mluvenému slovu velkou službu a výraznou měrou přispěla k jejich rozšíření a popularizaci. A to především možností okamžitého stažení do počítače nebo mobilního telefonu, pro který mají vlastní přehlednou aplikaci<sup>114</sup>, v níž lze audioknihy, byť za trochu vyšší cenu než na webu, i koupit. Nedávno, možná po vzoru Audiolibrixu.com, také zavedli službu předplatného a svůj Klub.

---

<sup>107</sup> ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Audioknihy se v Česku neprosazují lehce. *Český rozhlas* [online]. 5.12.2008 [cit. 2011-06-16]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/audioknihy-v-cesku-se-neprosazuji-lehce>

<sup>108</sup> Dycky Audio!: Festival audioknih: 13.-16. 5. 2021. *Tympanum* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://tympanum.cz>

<sup>109</sup> Hádanka 1: Soutěž k festivalu Dycky Audio! 2021. *Tympanum* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://tympanum.cz/detail/tbooks-592054-hadanka-1>

<sup>110</sup> Popron: Mluvené slovo. *Popron* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.popron.cz/mluvene-slovo/>

<sup>111</sup> Popron: O nás. *Popron* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.popron.cz/Stranky/O-nas>

<sup>112</sup> Popron: Mluvené slovo. *Popron* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.popron.cz/mluvene-slovo/>

<sup>113</sup> Audioteka. *Audioteka* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/>

<sup>114</sup> Audioteka.com: Aplikace Audioteka. *Audioteka: Aplikace Audioteka* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: [https://audioteka.com/cz/applications?\\_src=topSide](https://audioteka.com/cz/applications?_src=topSide)

### 6.1.7. OneHotBook

O vydavatelství OneHotBook<sup>115</sup>, které je v současné době s největším podílem na trhu komerčně nejúspěšnější a které stálo u počátků „moderní“ audioknihy v dnešním smyslu slova, byla již také několikrát řeč. Založil jej v listopadu 2011 Martin Pilař, který jej vlastní dodnes. Původně pod značkou Dragontattoo, pod níž však vyšla jen zmiňovaná trilogie Milénium. Další tituly, ať již to byly novinky nebo tituly starší, vyšly již pod značkou OneHotBook.<sup>116</sup> Jejich obchod je přehledný, vyhledávání propracované, navíc kromě samotného prodeje audioknih nabízí i blog s rozhovory s interprety a zajímavými články o audioknihách, což jistě všechny audioknižní příznivce potěší a třeba i pomůže s výběrem konkrétní audioknihy.<sup>117</sup>

### 6.1.8 Audiolibrix.com<sup>118</sup>

Jedná se o druhý ryze digitální obchod a službu k prodeji audioknih, který vznikl rok po Audiotéce (tehdy ještě.cz), tedy v říjnu 2012. Dnes na svých stránkách uvádějí, že mají největší výběr audioknih-přes 7000 titulů okamžitě k dispozici.<sup>119</sup> A od samého svého počátku, tedy ještě dříve než Audiotéka.com, nabídlo svým uživatelům službu předplatného ve svém Klubu Audiolibrix.<sup>120</sup> A také má svoji mobilní aplikaci pro poslech audioknih, a navíc i stále populárnějších, nejen mezi příznivci audioknih, podcasty.<sup>121</sup> Také již vydal několik vlastních audioknih.

### 6.1.9 Audioberg

V roce 2012 vniklo také vydavatelství Audioberg<sup>122</sup>, které se specializuje hlavně, ale ne výlučně, na audiotvorbu pro děti. Dává si záležet na umělecké stránce nejen zvukové nahrávky, ale i na jejich obalech, které mají navíc i rozsáhlé a propracované booklety s mnoha informacemi a ilustracemi. Jak výstižně píše na svých stránkách: „V posledních desetiletích se mluvené slovo stává velmi populárním, protože umožňuje setkávání s literaturou v rozličných situacích – v pohodlí domova i na cestách, za volantem i při sportu, nebo třeba při zdlouhavém čekání ve frontě! Ve filosofii Audiobergu však audiokniha není

<sup>115</sup> OneHotBook. *OneHotBook* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://onehotbook.cz>

<sup>116</sup> OneHotBook: O nás. *OneHotBook* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://onehotbook.cz/pages/o-nas>

<sup>117</sup> Blog: OneHotBook. *OneHotBook: Blog* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://onehotbook.cz/blogs/news>

<sup>118</sup> Audiolibrix. *Audiolibrix* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.audiolibrix.com/cs>

<sup>119</sup> tamtéž

<sup>120</sup> Audiolibrix.com: KLUB Audiolibrix. *Audiolibrix* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z:

<https://www.audiolibrix.com/cs>

<sup>121</sup> Mobilní aplikace k poslechu audioknih: Audiolibrix-Audioknihy a podcasty. *Audiolibrix* [online]. [cit. 2021-5-8].

Dostupné z: <https://www.audiolibrix.com/cs/Info/MobileApps>

<sup>122</sup> Audioberg. *Audioberg* [online]. [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://audioberg.cz>

pouhým načteným textem, ale celistvým uměleckým dílem, v němž se prolíná mluvené slovo s hudbou a audio CD vždy doprovází rozsáhlý booklet.<sup>123</sup> Prodávají tak na svých stránkách tituly, jak na fyzických nosičích, tak v digitální podobě.

#### 6.1.10. Audioknihy.net: ojedinělý již ukončený projekt

Audioknihy.net byl projekt skupiny studentů z Kabinetu informačních studií a knihovnictví, Brněnská Univerzita Masarykova, na podporu audioknih a rozšíření širšího povědomí o nich. Považují jej pro jeho jedinečnost a komplexnost za významný, věnovali se totiž celému audioknižnímu trhu, proto ho zde zmiňují i přesto, že již skončil. Jejich cílem bylo poukázat na audioknihu jako na hodnotnou alternativu čtení. Projekt audioknihy.net skončil na konci roku 2014, kdy se spojil s projektem naposlech.cz.<sup>124</sup>

### 7. Velký audioknižní průzkum a statistika

Podle průzkumů čtení nadále převažuje nad posloucháním a pravděpodobně to tak zůstane, přesto se očekává další zvyšování oblíbenosti audioknih, podobně jako je tomu i v jiných zemích. Dříve si lidé v rádiu pouštěli rozhlasové hry, což bylo oblíbené především u starších lidí. Audioknihy jsou více nabízeny mladším, kteří se lépe orientují v moderním elektronickém světě.

Popularizaci a vzestup audioknih dokládá ostatně už i vůbec první oficiální průzkum, který v roce 2014 prostřednictvím ankety uskutečnil jeden z internetových prodejců digitálních audioknih Audiolibrix<sup>125</sup> a výsledky shrnul do přehledné infografiky.<sup>126</sup> Obdobnou anketu uspořádal portál audiolibrix.cz i v dalších letech (2015-2020).<sup>127, 128, 129, 130, 131</sup> Z té nyní nejaktuálnější ankety z roku 2020 je patrné, že i když se za tu dobu trochu

---

<sup>123</sup> Audioberg: O nás. *Audioberg* [online]. [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://audioberg.cz/o-nas>

<sup>124</sup> Audioknihy.net a naposlech.cz společně. *Naposlech.cz* [online]. 8. 2. 2015 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.naposlech.cz/zprava/audioknihy-net-a-naposlech-cz-spolecne>

<sup>125</sup> Audiolibrix. *Audiolibrix* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.audiolibrix.com/cs>

<sup>126</sup> SABO, Ivan. Velký audioknižní průzkum 2014. *Audiolibrix: blog* [online]. 15. 12. 2014 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://blog.audiolibrix.com/cs/velky-audioknizni-pruzkum-2014/>

<sup>127</sup> SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2015. *Audiolibrix: blog* [online]. 30. 11. 2015 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://blog.audiolibrix.com/cs/velky-audioknizni-pruzkum-2015/>

<sup>128</sup> SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2016. *Audiolibrix: blog* [online]. 30. 11. 2016 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/zajimave-audioknihy-ke-stazeni/velky-audioknizni-pruzkum-2016/>

<sup>129</sup> SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2017. *Audiolibrix: blog* [online]. 4. 12. 2017 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/tema/velky-audioknizni-pruzkum-2017/>

<sup>130</sup> SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2018. *Audiolibrix: blog* [online]. 28. 11. 2018 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/tema/velky-audioknizni-pruzkum-2018/>

<sup>131</sup> SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2019. *Audiolibrix: blog* [online]. 29. 1. 2020 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/zajimave-audioknihy-ke-stazeni/velky-audioknizni-pruzkum-2019/>

měnily otázky, tak jen za těch 6 let, které uplynuly od prvního průzkumu, udělaly audioknihy velký skok kupředu a zaznamenaly tak velký rozvoj.<sup>132</sup>

Z Velkého audioknižního průzkumu z roku 2014 vyplývá, že celých 44% posluchačů audioknihy neposlouchalo před nástupem downloadu, tedy možností jejich stahování právě přes obchody typu Audiolibrix či Audiotéka.cz. Právě Audiotéka.cz byla v říjnu 2011 vůbec prvním internetovým obchodem, který umožňoval audioknihy si stáhnout a který tak zachytil nastupující trend stahování audioknih. Ostatně o jejím průkopnictví na poli stahování audioknih i o tom, při čem všem se dají audioknihy poslouchat pojednává jejich tisková zpráva z roku 2012: „První a jediný (tehdy) projekt svého druhu v České republice, Audiotéka, vrací knihy do každodenního života současného člověka. Na tuzemský trh audioteka.cz vstoupila v říjnu 2011 a už nyní, za necelý rok existence, má více než 20 000 registrovaných uživatelů! Stále více lidí využívá možnost stáhnout si audio verze knih ve formátu MP3 nejen přímo do počítače, ale díky aplikacím také do mobilního telefonu ... a poslechnout si je kdykoliv se naskytne vhodná příležitost. Třeba při čekání v dopravní zácpě nebo u lékaře, během jízdy autem či vlakem, při domácích pracích, aktivním pohybu i sezení v kanceláři...”<sup>133</sup> Audioknihy jsou tedy ideální pro dnešní „uspěchanou“ dobu. A lidé si toho již všimli, nejen že přibývá posluchačů, ale roste také počet internetových stránek, které se audioknihám věnují například: <http://www.audioknizni-web.webnode.cz><sup>134</sup> nebo <http://www.naposlech.cz>.<sup>135</sup>

Z výše uvedených průzkumů i tiskové zprávy společnosti Audiotéka.cz vyplývá, že možnost stahování (zvukových) děl ve formátu MP3 výrazně napomohlo „nástupu“ audioknih a jejich počet se jen v krátkém rozmezí let 2011-2014, téměř zdvojnásobil. Potenciál audioknih tím však zdaleka není vyčerpán a počty posluchačů se stále zvyšují, což dokazují další Velké audioknižní průzkumy z roku 2019 a i ten zatím nejnovější za rok 2020. I z výroční zprávy AVA jasně vyplývá, že audioknih stále přibývá, dokonce jen mezi lety 2019 a 2020 se počet vydaných nových audioknih a mluveného slova téměř zdvojnásobil na neuvěřitelných 418 titulů vydaných za „specifický“ rok 2020<sup>136</sup>, to jinými slovy znamená, že kdybyste si chtěli všechny novinky loňského roku jako nadšení posluchači pustit, museli

---

<sup>132</sup> SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2020. *Audiolibrix: blog* [online]. 26. 1. 2021 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/zajimave-audioknihy-ke-stazeni/velky-audioknizni-pruzkum-2020/>

<sup>133</sup> Audioteka.cz: Zájem o audio verze v elektronické podobě roste. *Mobilmania.cz* [online]. 26. 7. 2012 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.mobilmania.cz/tiskove-zpravy/audiotekacz-zajem-o-audio-verze-knih-v-elektronicke-podobe-roste/sc-5-a-1321139/default.aspx>

<sup>134</sup> Audioknižní web. *Audioknižní web* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.audioknizni-web.webnode.cz>

<sup>135</sup> Naposlech.cz. *Naposlech.cz* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.naposlech.cz>

<sup>136</sup> Zpráva o trhu audioknih a mluveného slova v roce 2020 v České republice: Asociace vydavatelů audioknih. *Asociace vydavatelů audioknih* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://asociaceaudioknih.cz/wp-content/uploads/2021/02/Zprava2020.pdf>

byste si v průměru poslechnout více než jednu audioknihu denně, a to bez ohledu na její délku a i s tím vědomím, že některé současné audioknihy jsou kvůli poplatnosti předloze tak dlouhé, že by na to ani celý jeden den nestačil, protože mnohé mají i více než 24 hodin. Sami uvažte, zda je v silách jednoho, byť zdatného posluchače i s dostatkem času, tuto „nálož“ novinek loňského roku v tomto jednom roce si také poslechnout. Osobně se domnívám, že ani s velkou dávkou nadšení a vůle nikoli, ale kdo ví.

Každopádně ty tam jsou doby, kdy nejdelší audiokniha dostupná na českém trhu měla 26 hodin a 24 minut. Psal se rok 2012 a jednalo se o audioknihu o tehdy ještě žijícím technologickém vizionáři, zakladateli a řediteli gigantu Applu, Stevu Jobsovi, od známého životopisce Waltera Isaacsona, který už měl v té době za sebou životopisy takových (historických) osobností jako byl Leonardo da Vinci. Shodou okolností interpretem této audioknihy byl opět Martin Stránský. Mimochodem sám také velký fanoušek a uživatel produktů s nakousnutým jablkem ve znaku, který část knihy načetl ze svého iPadu. Velmi tematické vzhledem jejímu k obsahu, stejně tak jako poslechnout si ji poté na iPodu nebo iPhoneu, o kterých je v (audio)knize pochopitelně také řeč, a ani Mac samozřejmě nesmí zůstat stranou.<sup>137</sup> V roce 2012 tato audiokniha v rámci ceny Český bestseller, kde se poprvé vyhlášovala i audiokniha, vyhrála cenu za nejúspěšnější audioknihu<sup>138</sup>.

## 8. Výhody a možnosti využití audioknih

Audioknihy a mluvené slovo se opět stále častěji dostávají do našich životů, dokonce je možné o dnešní době mluvit jako o začátku nové generace posluchačů audioknih. S audioknihami se můžeme potkat na různých místech, v obchodech, ve školách, v domovech důchodců, v prostředí internetu. Vydavatelé se přizpůsobují trhu, vydávají nové audioknihy, které si jejich uživatelé žádají, nabízejí ukázky audioknih na vyzkoušení, od několika vteřinových částí až po celé kapitoly. Dnes vede stahování audioknih bez nosičů přímo do nových chytrých mobilních telefonů.

Za velmi výstižné považuji následující shrnutí Desatera výhod audioknih z projektu Audioknihy.net, (který se na konci roku 2014 sloučil s naposlech.cz):

1. audioknihy šetří náš čas (jelikož se při nich můžeme oddávat nejruznějším činnostem),
2. audioknihy šetří naše oči (a tudíž chrání naše zdraví),
3. audioknihy vylepšují naše vnímání, soustředění a pozornost,

---

<sup>137</sup> Steve Jobs: audioteka.com. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/audiobook/steve-jobs>

<sup>138</sup> Nejúspěšnější audioknihou je Steve Jobs. Namluvil ji herec Stránský. *Topzine* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.topzine.cz/nejuspesnejsi-audioknihou-roku-je-steve-jobs-namluvil-ji-herec-stransky>

4. audioknihy můžeme sdílet (můžeme je poslouchat s někým jiným zároveň),
5. audioknihy se nám vejdu do kapsy (ve formátu MP3 na vašem přehrávači),
6. audioknihy nás vracejí do dětských let (kdy nám předčítali naši rodiče nebo kdy jsme si pouštěli gramofonové desky),
7. audioknihy mohou poslouchat všichni (i nevidomí a negramotní),
8. audioknihy můžeme poslouchat všude (v metru, v posteli, v autě, na zahradě, ve vlaku, v kuchyni či na toaletě,
9. audioknihy nám mohou přinést umělecký zážitek,
10. audioknihy jsou jediné knihy, které umějí mluvit (a proto díky nim můžeme „číst se zavřenýma očima“)<sup>139,140</sup>

Poslech audioknih má kromě toho, že zjevně vychází vstříc nějaké v lidech hluboce zakořeněné potřebě naslouchat, jako posluchač, někým jiným zprostředkovanému vyprávění, i celou řadu praktických výhod. Může takto zpříjemnit čekání, cesty autem či domácí práce, což je v podstatě protikladem toho, kde čtenáři mohou číst knihy, neboť u zmíněných aktivit je to více méně nerealizovatelné. Podobně tomu je i s časem, kdy čteme: 46% čtenářů o víkendu, 40% v pracovní dny, 27% během noci, 24% o dovolené. Knížky čteme v 69% doma v klidu, 50% v posteli, 17% v dopravních prostředcích, 12% v práci/škole, 9% u jídla.<sup>141</sup> Pro knížky platí, čím jsou lidé mladší, tím spíše čtou v MHD, starší zase na dovolené. Čím větší čtenář, tím větší ochota číst všude.<sup>142</sup>

Audioknihy jsou skladné a nezabírají místo na cestách ani v policích. Jsou vhodné i pro lidi, kteří z nejrůznějších důvodů čtou jen s obtížemi, jsou tedy cenným zdrojem literárních zážitků u nevidomých či negramotných obyvatel. Jsou vhodné i pro nejmenší děti, které ještě sami číst neumí, ale i pro ty školní, protože se jim takto rozvíjí slovní zásoba, správný cit pro jazyk, představivost i trpělivost. Je rovněž prokázáno, že poslechem se lze podstatně snadněji naučit cizí jazyk nežli četbou. Audiokniha tedy pomáhá tam, kde se tištěná či elektronická podoba knihy nedá použít.

Navíc významnou přednost při poslechu audioknih představuje tzv. prozódie, tedy hudebnost či zvukomalebnost slov. Jedná se o zvukovou stránku jazyka, která umožňuje

<sup>139</sup> Audioknihy.net a naposlech.cz společně. *Naposlech.cz* [online]. 8. 2. 2015 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.naposlech.cz/Naposlech/media/content/images/desatero-MAX.jpg>

<sup>140</sup> ŠKYTOVÁ, Alžběta. *Audioknihy.net – přítomnost a budoucnost projektů na podporu audioknih* [online]. Brno, 2012 [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/upu6br/> Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Petr Škyřík, Ph.D., s. 9

<sup>141</sup> TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztahy ke knize* (2007). 1. vyd. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1. s. 125

<sup>142</sup> TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztahy ke knize* (2007). 1. vyd. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1. s. 125

posluchači lépe vycítit význam textu díky pozitivnímu tónu hlasu vypravěče.<sup>143</sup> Profesor Artur Graesser z University of Memphis zkoumal rozdíly v percepci a zjistil, že „míra zaujetí určitou knihou je pravděpodobně mnohem vyšší při jejím poslechu než při četbě, a to by mohlo vést i ke zlepšení šancí na udržení v paměti i jejího obsahu. Průměrná doba poslechu je totiž mnohem delší než průměrná doba četby. V informacemi přetíženém světě dneška lidé obecně poslouchají až do konce predestinované myšlenky odděleného pauzou na rozdíl od četby, kdy stačí sebemenší náznak, že se někde děje něco zajímavějšího, aby okamžitě číst přestali.“<sup>144</sup>

Výzkum, který je popsán v článku Johna K. Eddyho a Arnolda L. Glasse, *Reading and listening to high and low imagery sentences*, z roku 1981, poukázal na další zásadní výhodu audioknih. Při zkoumání představitosti při čtení a poslechu byly objeveny zajímavé skutečnosti, související s tím, že čtení a představy vyžadují vizuální reprezentaci. Četba vychází z obrazů, které si člověk na jejím základě vytváří v mysli. Při čtení je většina mozkových buněk obstarávajících vizualizaci zaměstnána dekodováním textu a pro vytváření obrazů na základě jeho obsahu jich tak zbývá méně. A v tomto tkví výhoda audioknih, neboť při poslechu obrazy přicházejí téměř nečekaně samy.<sup>145</sup>

Na světě jsou nejvíce oceňované vynálezy, které pomáhají a nahrazují práci za člověka a ten má pak více času a energie zvládat činnosti, které za něj prozatím nikdo neudělá. Vše začalo pákou, která mu pomohla při zvedání těžkých závaží, pokračovalo to kolem, které mu dále ulehčilo práci, pak přišly parní stroje, telefony, mobilní telefony a internet. I knihy si donedávna člověk musel číst sám, nyní to za něj s chutí udělá někdo jiný.

## **9. Další současné podoby čtení, e-knihy (elektronické knihy)**

Audioknihám je věnována majoritní část této práce, přesto bych ráda věnovala pár řádek ještě jednomu současnému způsobu čtení, a tím jsou elektronické čtečky a s nimi spojené elektronické knihy neboli e-knihy. Výrazné popularity dosáhla čtečka díky Jeffu Bezosovi, a to i přesto, že jeho první Kindle z roku 2007 byl propadák. Dokázal se ze svých chyb v krátké době poučit a ani ne za dva roky uvedl na trh přepracovanou verzi svého Kindlu a „dobył“ a změnil (alespoň v USA určitě) svět čtení, tak jak jsme ho dosud znali. Jeho společnost Amazon se stala, přesně tak, jak si to přál, největším internetovým

---

<sup>143</sup> KHAZAN, Olga. *Is Listening to Audio Books Really the Same as Reading*.

<sup>144</sup> tamtéž

<sup>145</sup> KONÍČKOVÁ, Lucie. Audioknihy-jejich skutečné přínosy a interaktivní budoucnost. *Audioteka.com*[online]. [cit. 2021-5-11]., s. 2. Dostupné z: <http://static.audioteka.com/cz/images/articles/file/audioknihy-jejich-prinosy-a-interaktivni-budoucnost.pdf>



knihkupectvím. Jen s tím rozdílem, že už neprodávala pouze knihy tištěné, ale i elektronické. To vše a mnohem víc se můžeme dozvědět nejen díky e-knize Globální samoobsluha – Jeff Bezos a věk Amazonu, ale také díky její audiopodobě, namluvené jedním z nejpopulárnějších audioknižních interpretů současnosti Martinem Stránským.

Koneckonců firma Amazon má bohaté zkušenosti i s prodáváním audioknih. A nyní jí na kontě přibyl jeden spor, který se týká právě audioknih a údajné dominance jeho dceřinné společnosti Audible v tomto odvětví, který se nedávno rozhořel v Německu.<sup>146</sup> Podle Svazu německých knihkupců: „Firmy Amazon a Audible podle svazu zneužívají svou dominantní pozici na trhu k tomu, aby přiměly vydavatele k souhlasu s „absurdními podmínkami“ pro prodej audioknih. Svaz tvrdí, že více než 90 procent audioknih je v Německu stahováno přes služby Amazon, Audible a iTunes. Služba iTunes patří společnosti Apple přitom audioknihy odebírá výhradně od firmy Audible.”<sup>147,148</sup>

Spíše než o snahu zabránit vytvoření monopolu, se vzhledem k 90% zastoupení na trhu, jedná o úsilí již existující monopol či přesněji oligopol odstranit. Tak či tak však Amazonu a jeho zakladateli Jeffu Bezosovi vděčíme za to, že se digitální knihy přesunuly z velkých, nepřehledných, a především podsvícených obrazovek počítačů na kompaktní, pohodlné, a hlavně nepodsvícené displeje čtečky, používající technologii e-ink (elektronického inkoustu), která dokonale imituje tištěné písmo, a hlavně nezatěžuje zrak.

Přičemž čtečka Kindle udělá při čtení přesně to samé, co každá jiná dobrá kniha – „prostě zmizí“. Vždyť to přece není kniha či čtečka, kterou při čtení pocítujeme nejvíce, ale je to příběh, kterým k nám promlouvá. I když skalní příznivci klasických vázaných knih by se mnou jistě nesouhlasili.

## 10. Budoucnost audioknih

V současné době si mluvené slovo razí, a u mnohých již prorazilo, cestu prostřednictvím internetu do MP3 přehrávačů a chytrých telefonů, i do srdcí stále většího počtu posluchačů. Audioknihy původně vznikly pro zrakově handicapované, ať již slabozraké či nevidomé. Zůstává ale otázkou, zda lze nevidomým v tomto směru pomoci ještě více kromě již stávajících možností slepeckého písma, bezplatného půjčování

---

<sup>146</sup> MIKEŠOVÁ, Markéta. Německý antimonopolní úřad začal vyšetřovat Apple a Amazon kvůli audioknihám. *Apple Report* [online]. 16. 11. 2015 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.applereport.eu/2015/11/16/nemecky-antimonopolni-urad-zacal-vysetrovat-apple-a-amazon-kvuli-audiokniham/>

<sup>147</sup> V Německu se rozhořel spor s amazonem o audioknihy. *E15* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://e-svet.e15.cz/it-byznys/v-nemecku-se-rozho-rel-spor-s-amazonem-o-audioknihy-1229078>

<sup>148</sup> ČTK. Němečtí prodejci knih si stěžují na Amazon, podle nich vytváří monopol na trhu s audioknihami. *Hospodářské noviny* [online]. 21. 9. 2015 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://art.ihned.cz/knihy/c1-64633610-amazon-audible-nemecko-zaloba>

audioknih či jejich nakupování. Nárůst prodeje audioknih se u nevidomého obyvatelstva nepředpokládá, a tak se prodej audioknih soustřeďuje především na běžné čtenáře, časově vytížené lidi a děti. Co se týče tištěných knih, tak jejich nabídka je téměř neomezená, u audioknih zatím tak vysoká nabídka není, nicméně se neustále rozšiřuje.

Audioknihy dnes zažívají díky svému přizpůsobení se trhu svůj rozkvět, jejich poslech je možný nejen dříve běžným klasickým způsobem, ale prakticky již na všech elektronických zařízeních. Přizpůsobení usnadnil fakt, že audioknihy se stávají pro tento způsob poslechu beznosičovými, tedy, že existují jako samostatný audiosoubor bez média. Samozřejmě je možné je koupit na e-shopech i klasicky s nosičem a bookletem. A právě i tato skutečnost podle mého názoru zvyšuje zájem o audioknihy. Jak uvádí Tomáš Juriga: „V posledních 30 letech se audioknihy staly komerční záležitostí. Jejich distribuce jde ruku v ruce s vývojem elektroniky, cenovou dostupností nosičů a v poslední době s využitím téměř neomezených možností internetu.“<sup>149</sup>

A může být audiokniha hrozbou pro knihy? To, že přijde nová věc, hned neznamená zánik té staré. Jean-Philippe de Tonac v knize *Knih se jen tak nezbavíme* píše, že se novinek nebojí. Stejně jako film nezabil malířství a televize nezabila kino, se nemusíme bát, že digitalizace knih zabije knihy vázané a nabádá, ať přivítáme nové čtečky knih a další zařízení, do kterých určitě zařazuje i audioknihy.<sup>150</sup>

### **Závěr: Qvo vadis, audiolibre?**

Tématem této práce je mluvené slovo a audioknihy v průběhu času, a tak jsme se vydali na cestu proti proudu času, abychom byli svědky vývoje, který za dlouhou dobu své existence prodělalo mluvené slovo jako takové, a s ním a jaksí v jeho odrazu i společnost, a to především po technické stránce v souvislosti s měnícími se nosiči pro záznam zvuku až k současnému legálnímu, tedy obvykle placenému digitálnímu stahování, které výrazně napomohlo popularizaci audioknih a jejich masovému rozšíření. Každá mince má však dvě strany, takže digitální stahování na jedné straně výrazně přispělo k rozvoji audioknih, na straně druhé ale bohužel také umožnilo jejich nelegální stahování bez zaplacení příslušného finančního obnosu tvůrcům a ostatním nositelům autorských práv.

Po přiblížení historie mluveného slova v českém prostředí přes nahrávky na gramodeskách, rozhlasové vysílání, „mluvící knihy“ pro nevidomé a slabozraké až po první

---

<sup>149</sup> JURIGA, Tomáš. Jak se čte ušima. *Literární noviny*, 2009, roč. 20, č. 14, s. 11. ISSN 1210-0021

<sup>150</sup> CARRIERE, Jean-Claude. ECO, Umberto: *Knih se jen tak nezbavíme*. 1. Vyd. Praha, 2010. ISBN 978-257-0266-6. str. 7

komerčně vydanou audioknihu a další audioknižní prvenství jsem se zaměřila na audioknižní trh s geografickým zaměřením na domácí scénu. Zmapovala jsem významná nakladatelství, která se u nás věnují produkci audioknih a pro něž je produkce audioknih nedílnou součástí jejich obchodní činnosti. Dále jsme si ukázali, jak probíhá vlastní tvorba audioknih, že to není nijak jednoduchá záležitost, na tvorbě se podílí celá řada profesí s důležitým prvkem výběru interpreta. Pro interpretaci knih jsou zpravidla vybíráni profesionální herci nebo dabéři, jejichž schopnosti jsou zárukou bezvadného výsledku. Zmínila jsem zároveň výhody a možnosti využití audioknih. Poslech audioknih má kromě toho, že zjevně vychází vstřícně nějaké v lidech hluboce zakořeněné potřebě naslouchat jako posluchač někým jiným zprostředkovanému vyprávění, i celou řadu praktických výhod. Může takto zpříjemnit čekání, cesty autem i domácí práce, ale také edukovat. Audiokniha pomáhá tam, kde se tištěná či elektronická podoba knihy nedá použít.

Na úplný závěr si dovoluji jednu kritickou úvahu o „novosti“ fenoménu audioknih. I z toho, co jsem doposud o audioknihách napsala, vyplývá, že tak úplně novým fenoménem nejsou ani „moderní“ audioknihy, které spolu se spuštěním internetové služby Audiotéka.cz začaly v roce 2011 dobývat Česko. Nemluvě o jejich předchůdcích v podobě dramatizací a čteb na pokračování na vlnách Českého rozhlasu. Mimochodem právě Český rozhlas, co se týče stahování mluveného slova a audioknih, „předběhl dobu“ a již v roce 2008 spustil svůj internetový projekt Čtenářský deník, v rámci něhož si mohou nejen studenti, ale i široká veřejnost, stáhnout zcela zdarma tituly z povinné četby namluvené předními českými herci. Naopak, co se týče internetového prodeje svých archivních nahrávek, kterých má nejvíce, Český rozhlas zaspal, protože svůj internetový obchod Radiotéka spustil až v roce 2015.

Ale to jsem trochu odbočila, vezmeme-li k tomu všemu, co zde již bylo řečeno, v úvahu ještě to, že (pra)původním předchůdcem audioknih není ani tak rozhlas vzniknuvší „až“ na začátku minulého století, ale vyprávění příběhů, které lidstvo provází od nepaměti, respektive od doby, kdy se začal rozvíjet jazykový kód do té míry, aby v něm bylo možné smysluplně nějaký příběh vyprávět. Později v dobách Starověkého Řecka se dokonce pořádaly soutěže v deklamaci příběhů a recitování básní. Poslouchat mluvené příběhy je tedy pro člověka odedávna běžnou součástí života, jakousi „kulturní vložkou“. Dnes je rozdíl pouze v tom, že díky pokročilé audiotechce už s mluvcím nemusíme být v přímém (osobním) kontaktu, stačí nám slyšet jen jeho hlas. Ale jsou kvůli tomuto technickému posunu a „zmizení mluvčího či herce ze scény“ audioknihy opravdu novým fenoménem? Nejsou „jen“ něčím, co tu s námi vždy bylo a v průběhu času jen tu více, tu méně měnilo svou podobu?

Svojí prací jsem se snažila malým dílkem přispět k rozšíření povědomí a zajímavých informací o audioknihách. Ze všeho výše řečeného vyplývá, že audioknihy zřejmě kráčí vstříc své nadějně budoucnosti v podobě stále se zvyšujícího množství oficiálně vydaných a většinou kvalitních, co do předlohy i provedení, audionahrávek a s nimi i jejich zvyšování počtu posluchačů, kteří jsou ve většině případů ochotni si je koupit legálně za průměrnou cenu 299 Kč, za kterou mnohdy dostanou i desítky hodin uměleckého zážitku a kvalitního poslechu. A to je velmi důležité pro další rozvoj celého tohoto odvětví, kde značná část zisků je reinvestována do dalších nahrávek mluveného slova a audioknih.

### **Seznam literatury:**

CARRIERE, Jean-Claude. ECO, Umberto: *Knih se jen tak nez bavíme*. 1. Vyd. Praha, 2010. ISBN 978-257-0266-6.

ECO, Umberto. *Jak napsat diplomovou práci*. 1. vyd. Olomouc: Votobia, 1997. 271 s. ISBN 80-7198-173-7.

JURIGA, Tomáš. Jak se čte ušima. *Literární noviny*, 2009, roč. 20, č. 14, s. 11. ISSN 1210-0021.

MANGUEL, Alberto. *Dějiny čtení*. 1. vyd. Brno: Host, 2007. 480 s. ISBN 978-80-7294-231-2.

MITROFANONOVÁ, Markéta. Spejbl slaví stovku: z otloukánka celebritou. *Právo: Víkend*. Praha, 2020. 17. 1. 2020.

MOCNÁ, Dagmar, KUPCOVÁ, Helena. Rozhlasová hra. PETERKA, Josef et al. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha, Litomyšl: Ladislav Horáček, Paseka, 2004, s. 603, 604. ISBN 80-7185-669-x.

NĚMEČKOVÁ, Lucie. Dějiny subsaharských frankofonních divadel: Šamani, grioti a palábry. *Mozaika*. 2020.

PATÍKOVÁ, Nikol. Dědictví ve slovech. *100+1: Zahraniční zajímavost*. 2021.

PAVLOVSKÝ, Petr. Audiokniha: médium mezi literaturou a rozhlasem. *Tvar: literární týdeník*, 2009, roč. 20, č. 8, s. 10. ISSN 0862-657X.

PETR, Jaroslav. Pověsti Austrálců zachycují konec doby ledové. *Magazín Leonardo: (magazín aktuálních informací a zajímavostí z různých oblastí vědeckého světa)*. 2015.

RUBERY, Matthew. *Audiobooks, Literature, and Sound Studies. Books*. Routledge; 1st edition, 2016, 248 s. ISBN 1138833371.

RUBERY, Matthew. *The Untold Story of Talking Book*. Harvard University Press, 2016. ISBN 0674545443.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztahy ke knize* (2007). 1. vyd. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení* (2010). 1. vyd. Brno: Host, 2011. 191 s. ISBN 978-80-7294-515-3.

ŠTOCHL, Miroslav. *Teorie literární komunikace*. 1. Vyd. Praha, 2005. ISBN 80-86903-09-5.

*Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích (1. svazek): /a-b/*. Praha: DIDEROT, 1999, 518 s. ISBN 80-90255-3-1.

*Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích (4. svazek): /k-l/*. Praha: DIDEROT, 1999, 518 s. ISBN 80-90255-6-6.

### **Internetové zdroje:**

121/2000 Sb., Autorský zákon: *Zákony pro lidi. Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121?text=§%2039>

APA: Audio Publishers Association. *APA: Audio Publishers Association* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.audiopub.org>

Audioberg. *Audioberg* [online]. [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://audioberg.cz>

Audioberg: O nás. *Audioberg* [online]. [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://audioberg.cz/o-nas>

Audiokniha Chopinův klavír. *Audiolibrix* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.audiolibrix.com/cs/Directory/Book/1890/Audiokniha-Chopinuv-klavir-Cyprian-Norwid>

Audioknihy.net a napaslech.cz společně. *Napaslech.cz* [online]. 8. 2. 2015 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.napaslech.cz/zprava/audioknihy-net-a-napaslech-cz-spolecne>

Audioknižní web. *Audioknižní web* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.audioknizni-web.webnode.cz>

Audiolibrix. *Audiolibrix* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.audiolibrix.com/cs>

Audiolibrix.com: KLUB Audiolibrix. *Audiolibrix* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.audiolibrix.com/cs>

AudioStory: Audioknihy, Mluvené slovo. *AudioStory: Audioknihy, Mluvené slovo* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.audiostory.cz/www/>

Audioteka. *Audioteka* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/>

Audioteka.com: Aplikace Audioteka. *Audioteka: Aplikace Audioteka* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: [https://audioteka.com/cz/applications?\\_src=topSide](https://audioteka.com/cz/applications?_src=topSide)

Audioteka.com: Eragon. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/audiobook/eragon>

Audioteka.com: Odkaz dračích jezdců. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/search/cycle?query=Odkaz%20Drač%C3%ADch%20jezdců>

Audioteka.com: Vyhledávání: Martin Stránský. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/search/reader?query=Martin%20Stránský>

Audioteka.com-vyhledávání Superprodukce. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/audiobooks/superprodukce>

Audioteka.cz: Zájem o audio verze v elektronické podobě roste. *Mobilmania.cz* [online]. 26. 7. 2012 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.mobilmania.cz/tiskove-zpravy/audiotekacz-zajem-o-audio-verze-knih-v-elektronicke-podobě-roste/sc-5-a-1321139/default.aspx>

Asociace vydavatelů audioknih. *Asociace vydavatelů audioknih* [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <https://asociaceaudioknih.cz>

BARTOŇ, Martin. CD, kde se tu vzalo? *Diit.cz* [online]. 5. 8. 2003 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://diit.cz/clanek/cd-kde-se-tu-vzalo>

BLÁHOVÁ, Kateřina. Božena Němcová: Babička. *Český rozhlas: Témata-Literatura-Čtenářský deník* [online]. 29. 2. 2020 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/bozena-nemcova-babicka-8143333>

Blog: OneHotBook. *OneHotBook: Blog* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://onehotbook.cz/blogs/news>

CELBOVÁ, Ludmila. Zvuková kniha. In: *KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)*[online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2021-05-07]. Dostupné z: [https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc\\_number=000000941&local\\_base=KTD](https://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000941&local_base=KTD)

Co je to Podcast?: IT Slovník. *IT Slovník* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://it-slovník.cz/pojem/podcast>

Český rozhlas: Téma-Čtenářský deník. *Český rozhlas: Téma-Čtenářský deník* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/ctenarskydenik>

Čte sy rád: Čtenářův sympatický rádce. *Čte sy rád: Čtenářův sympatický rádce* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <http://www.ctesyrad.cz>

ČTK. Němečtí prodejci knih si stěžují na Amazon, podle nich vytváří monopol na trhu s audioknihami. *Hospodářské noviny* [online]. 21. 9. 2015 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://art.ihned.cz/knihy/c1-64633610-amazon-audible-nemecko-zaloba>

Divadlo S+H: Historie. *Divadlo S+H* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.spejbl-hurvinek.cz/o-nas/historie>

Divadlo S+H: Hurvínkův kouzelný gramofon, CD. *Popron* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.popron.cz/mluvene-slovo/divadlo-s-h-hurvinkuv-kouzelný-gramofon-cd>

Dycky Audio!: Festival audioknih: 13.-16. 5. 2021. *Tympanum* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://tympanum.cz>

Emil Berliner. *Britannica* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Emil-Berliner>

HADRABA, Jakub. Mluvicí kniha: Audioknihy z našeho archivu si můžete koupit! *Mluvicí kniha* [online]. 30. 11. 2012, 21. 6. 2015 [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <http://www.mluvicikniha.cz/onas/audioknihyznasehoarchivusimuazetekoupit>

Harry Potter a relikvie smrti: Biblio. *Biblio: Katalog* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://biblio.oui.technology/biblio/catalog/28064>

Historie: AudioStory. *AudioStory: Audioknihy, Mluvené slovo* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.audiostory.cz/www/vydavatelstvi/historie?podkategorie=13>

HOLČÍK, Tomáš. Před dvaceti lety vznikl první soubor MP3. *Živě.cz* [online]. 14. 7. 2015 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/bleskovky/pred-20-lety-vznikl-prvni-soubor-mp3/sc-4-a-178987/>

HORÁČKOVÁ, Alice. Lábus už je zase Potterem, poprvé na cédéčkách. *iDnes: Kultura* [online]. 17. 9. 2008 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: [https://www.idnes.cz/kultura/literatura/labus-uz-je-zase-potterem-poprve-na-cedeckach.A080916\\_181825\\_literatura\\_kot](https://www.idnes.cz/kultura/literatura/labus-uz-je-zase-potterem-poprve-na-cedeckach.A080916_181825_literatura_kot)

Informace v bookletu CD Hurvínkův kouzelný gramofon...nejlepší dialogy S+H, Praha, 2019.

JÍCHOVÁ, Veronika. *Audioknihy v pověřených knihovnách Jihomoravského kraje a jejich využití čtenáři* [online]. Brno, 2010 [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/1f7zl3/> Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová.

Jiří Lábus dostal ocenění v oblasti audioknih. Načetl jich přes devadesát: iRozhlas. *IDnes: Zpravodajství* [online]. 8. 4. 2021 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: [https://www.idnes.cz/kultura/literatura/jiri-labus-cena-herec-audiokniha-roku-zvlastni-prinos.A210408\\_205026\\_show\\_aktual\\_baky?utm\\_source=www.seznam.cz&utm\\_medium=denni-tisk](https://www.idnes.cz/kultura/literatura/jiri-labus-cena-herec-audiokniha-roku-zvlastni-prinos.A210408_205026_show_aktual_baky?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=denni-tisk)

Jiří Lábus oceněn Zvláštní cenou AVA. *Asociace vydavatelů audioknih: Audiokniha roku* [online]. 12. 4. 2020 [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: [https://asociaceaudioknih.cz/noviny/jirilabus\\_zvlastnicena/](https://asociaceaudioknih.cz/noviny/jirilabus_zvlastnicena/)

Historie Audioknihy roku (2015): Asociace vydavatelů audioknih-AVA. *Asociace vydavatelů audioknih: Audiokniha roku* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://asociaceaudioknih.cz/historie/>

Hrdý Budžes: Barbora Hrzánová. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/album/860-douskova-hrdy-budzes#album-awards>

Kategorie ocenění Audiokniha roku. *Asociace vydavatelů audioknih* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://asociaceaudioknih.cz/kategorie/>



KHAZAN, Olga. *Is Listening to Audio Books Really the Same as Reading*.

KLIMKOVÁ, Petra. *Stará škola, nová vlna - audioknihy a audiotexty* [online]. Ostrava, 2013 [cit. 2021-05-13]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/y4mf2n/>. Bakalářská práce. Ostravská univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Doc. PaedDr. Iva Málková, Ph.D.

KONÍČKOVÁ, Lucie. Audioknihy-jejich skutečné přínosy a interaktivní budoucnost. *Audioteka.com*[online]. [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <http://static.audioteka.com/cz/images/articles/file/audioknihy-jejich-prinosy-a-interaktivni-budoucnost.pdf>

Královnina šavle: Dorota Maslowska. *Tympanum: audioknihy* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.tympanum.cz/detail/tbooks-566104-kralovna-savle>

Krátká historie audioknih/ Blog Audiolibrix CZ [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/tema/kratka-historie-audioknih>

KRUPÍČKA, Miroslav. *HISTORIE ČESKÉHO ROZHLASU: Český rozhlas v datech* [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/static/historie-radio-praha/historie-cro>

KTN: Historie. *KTN* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://www.ktn.cz/history>

KTN: Hlavní činnosti. *KTN* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <http://www.ktn.cz/about>

MAC365: nonstop Měsíc Autorského Čtení. *MAC365: nonstop Měsíc Autorského Čtení* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.mac365.cz>

MACHÁTOVÁ, Lenka. *Proces vzniku dětských audioknih zaměřený na audioknihy čtené autorem* [online]. Brno, 2015 [cit. 2021-05-13]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/bvhrpi/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Alžběta Škytová.

Mary had a little lamb - říkanka, která vešla do dějin. *Český rozhlas* [online]. 23. 10. 2017 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/mary-had-a-little-lamb-rikanka-ktera-vesla-do-dejin-7983543>

Měsíc autorského čtení-MAČ 2020: O nás. *MAČ 2020-Měsíc autorské čtení: čestný host Mad'arsko*[online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: [https://www.autorskecteni.cz/pages/o\\_nas\\_mac](https://www.autorskecteni.cz/pages/o_nas_mac)

Městská knihovna v Praze: vyhledávání: Audioknihy. *Městská knihovna v Praze* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: [https://search.mlp.cz/cz/?query=audioknihy&kde=all#/c\\_s\\_ol=kde-eq:all-amp:query-eq:audioknihy-amp:offset-eq:168](https://search.mlp.cz/cz/?query=audioknihy&kde=all#/c_s_ol=kde-eq:all-amp:query-eq:audioknihy-amp:offset-eq:168)

MIKEŠOVÁ, Markéta. Německý antimonopolní úřad začal vyšetřovat Apple a Amazon kvůli audioknihám. *Apple Report* [online]. 16. 11. 2015 [cit. 2021-5-11]. Dostupné z: <https://www.applereport.eu/2015/11/16/nemecky-antimonopolni-urad-zacal-vysetrovat-apple-a-amazon-kvuli-audiokniham/>

Mlčení s T. G. Masarykem. *Literární doupe* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <http://ld.johannesville.net/capek-11-mlceni-s-t-g-masarykem?page=28>.

Mluvicí kniha: Popis projektu. *Mluvicí kniha* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <http://www.mluvicikniha.cz/projekt>

Mobilní aplikace k poslechu audioknih: Audiolibrix-Audioknihy a podcasty. *Audiolibrix* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.audiolibrix.com/cs/Info/MobileApps>

Naposlech.cz. *Naposlech.cz* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://www.naposlech.cz>

Nejúspěšnější audioknihou je Steve Jobs. Namluvil ji herec Stránský. *Topzine* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.topzine.cz/nejuspesnejsi-audioknihou-roku-je-steve-jobs-namluvil-ji-herec-stransky>

OneHotBook-hledání Mycelium. *OneHotBook* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://onehotbook.cz/search?type=product&q=Mycelium>

OneHotBook. *OneHotBook* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://onehotbook.cz>

OneHotBook: O nás. *OneHotBook* [online]. [cit. 2021-5-3]. Dostupné z: <https://onehotbook.cz/pages/o-nas>

O nás: Supraphon. *Supraphon* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <https://www.supraphon.cz/o-nas>

O službě Supraphonline: Supraphonline. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/o-nas.html>

PALKOVÁ, Zdena. PROZODIE V POPISU ZVUKOVÉ STAVBY JAZYKA. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2021-5-12]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/PROZODIE%20V%20POPISU%20ZVUKOVÉ%20STAVBY%20JAZYKA#>

POLESNÝ, David. Jestli vás nebaví číst, můžete si koupit čtené knihy v MP3. *Živě.cz* [online]. 2. 1. 2012 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://www.zive.cz/bleskovky/jestli-vas-nebavi-cist-muzete-si-koupit-ctene-knihy-v-mp3/sc-4-a-161679/default.aspx>

Popron: Mluvené slovo. *Popron* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.popron.cz/mluvene-slovo/>

Popron: O nás. *Popron* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.popron.cz/Stranky/O-nas>

Posluchači ocenili souvislosti a kontext, říká k úspěchu podcastu Vinohradská 12 jeho moderátorka: iRozhlas. *iRozhlas: Český rozhlas* [online]. 10. 6. 2020 [cit. 2021-5-8].

Dostupné z: [https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vinohradska-12-podcast-lenka-kabrhelova-cesky-rozhlas-plus\\_2006101831\\_ada](https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vinohradska-12-podcast-lenka-kabrhelova-cesky-rozhlas-plus_2006101831_ada)

Přehrávání obsahu s DRM ochranou ve Firefoxu: Návoděda Firefoxu. *Návoděda Firefoxu* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://support.mozilla.org/cs/kb/prehravani-obsahu-s-drm-ochranou-ve-firefoxu>

Příběh rozhlasu: První den vysílání. *Český rozhlas* [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/dramaticke-chvile/2753920>

Příběh rozhlasu: Nejstarší rozhlasová hra [online]. [cit. 2021-5-1]. Dostupné z: <http://www.pribehrozhlasu.cz/odhaleni-89+1/rozhlasove-rekordy/2799049>

Radioteka. *Radioteka* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: [www.radioteka.cz](http://www.radioteka.cz)

SCHULTZE, Petra. Krátká historie audioknih. *Audiolibrix: blog* [online]. 5. 3. 2016 [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/tema/kratka-historie-audioknih>

SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2015. *Audiolibrix: blog* [online]. 30. 11. 2015 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://blog.audiolibrix.com/cs/velky-audioknizni-pruzkum-2015/>

SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2016. *Audiolibrix: blog* [online]. 30. 11. 2016 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/zajimave-audioknihy-ke-stazeni/velky-audioknizni-pruzkum-2016/>

SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2017. *Audiolibrix: blog* [online]. 4. 12. 2017 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/tema/velky-audioknizni-pruzkum-2017/>

SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2018. *Audiolibrix: blog* [online]. 28. 11. 2018 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/tema/velky-audioknizni-pruzkum-2018/>

SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2019. *Audiolibrix: blog* [online]. 29. 1. 2020 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/zajimave-audioknihy-ke-stazeni/velky-audioknizni-pruzkum-2019/>

SCHULTZE, Petra. Velký audioknižní průzkum 2020. *Audiolibrix: blog* [online]. 26. 1. 2021 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://blog.audiolibrix.cz/zajimave-audioknihy-ke-stazeni/velky-audioknizni-pruzkum-2020/>

SKŘIVÁNKOVÁ, Jana. Vem Aloise na kolo nebo Boženu do metra aneb Povinná četba v mp3. *Moje čeština: Čeština nemusí být nuda* [online]. 24. 4. 2011 [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.mojecestina.cz/article/2011041602-vem-aloise-na-kolo-nebo-bozenu-do-metra-aneb-povinna-cetba-v-mp3>

SMOLÍKOVÁ, Klára. Jak vzniká audiokniha. *Klára Smolíková: Spisovatelka, scénáristka, lektorka* [online]. [cit. 2021-5-13]. Dostupné z: <http://klarasmolikova.cz/clanek/jak-vznika-audiokniha>

SMÝKAL, Josef. *Tyflopedické kalendárium*. Brno: Česká unie nevidomých a slabozrakých ve spolupráci s Odborem kultury magistrátu města Brna, 1995.

Služby: KTN. *KTN: O nás* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.ktn.cz/about>

SABO, Ivan. Velký audioknižní průzkum 2014. *Audiolibrix: blog* [online]. 15. 12. 2014 [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://blog.audiolibrix.com/cs/velky-audioknizni-pruzkum-2014/>

Steve Jobs: audioteka.com. *Audioteka.com* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://audioteka.com/cz/audiobook/steve-jobs>

Supraphon. *Supraphon* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphon.cz>

Supraphonline: Audioknihy. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/vyhledavani/alba/maingenre.3-genre.31>

Supraphonline. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz>

Supraphonline: Mluvené slovo. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/vyhledavani/alba/mluvene-slovo>

Supraphonline: O nás. *Supraphonline* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.supraphonline.cz/o-nas.html>

ŠKYTOVÁ, Alžběta. *Audioknihy a jejich vliv na dětské čtenářství* [online]. Brno, 2009 [cit. 2021-05-13]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/taifiq/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Petr Škyřík, Ph.D.

ŠKYTOVÁ, Alžběta. *Audioknihy.net – přítomnost a budoucnost projektů na podporu audioknih* [online]. Brno, 2012 [cit. 2021-05-08]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/upu6br/> Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce PhDr. Petr Škyřík, Ph.D., s. 9

ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Audioknihy se v Česku neprosazují lehce. *Český rozhlas* [online]. 5.12.2008 [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/audioknihy-v-cesku-se-neprosazuji-lehce>

TAJCHNER, Tomáš. Audiokniha zdarma ke stažení: tt-tomáš tajchner. *Tympanum: audioknihy* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <http://www.tajchner.cz>

Tento překlad se vyskytoval v životopisném filmu Edison-The Man z roku 1940, detail filmu dostupný např. z: <https://www.csfd.cz/film/27048-edison/prehled/>

Thomas Edison. *Britannica* [online]. [cit. 2021-5-7]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Thomas-Edison>

TOMKOVÁ, Jana. *Fenomén audioknihy v současné české literární kultuře* [online]. Pardubice, 2012 [cit. 2021-05-13]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/tz7ize/>. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická. Vedoucí práce Mgr. Jiří Studený, Ph.D.

Tympanum. *Tympanum* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.tympanum.cz>

Vem Boženu do metra. *Muzeum Boženy Němcové: Česká Skalice* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.muzeumbn.cz/bozena-nemcova/dilo/vem-bozenu-do-metra-241cs.html>

Vinohradská 12: iRozhlas. *iRozhlas: Český rozhlas* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.irozhlas.cz/vinohradska12>

V Německu se rozhořel spor s amazonem o audioknihy. *E15* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <http://e-svet.e15.cz/it-byznys/v-nemecku-se-rozhorel-spor-s-amazonem-o-audioknihy-1229078>

Výroba: KTN. *KTN: O nás* [online]. [cit. 2021-5-8]. Dostupné z: <https://www.ktn.cz/about>

Zpráva o trhu audioknih a mluveného slova v roce 2020 v České republice: Asociace vydavatelů audioknih. *Asociace vydavatelů audioknih* [online]. [cit. 2021-5-2]. Dostupné z: <https://asociaceaudioknih.cz/wp-content/uploads/2021/02/Zprava2020.pdf>